

**MISKOLCI
AKADÉMIAI BIZOTTSÁG
KÖZLEMÉNYEI**

13

1993

A szerkesztőbizottság elnöke: Szabadfalvi József

A kötetet összeállította: Terplán Zénó
gépelte: Almási Istvánné
Hargitainé Varga Éva

Kiadja: Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága
Kiadásért felelős: Terplán Zénó
Készült: a Borsodi Nyomdában
Miskolc, 1993
Nyomdaszám: 2
ISSN 0230-4120

I.

ELŐSZÓ

A Miskolci Akadémiai Bizottság /MAB/ 1992-ben szervezeti szabályzata és működési szabályzata szerint végezte munkáját. A 25 tagú MAB két ülést tartott: március 18-án a MAB-székházban, szeptember 25-én pedig Balassagyarmaton.

Az előző évben 10-ről 12-re változott szakbizottságainak száma 1992. szeptember 25-én újabbal egészült ki: a Matematikai-fizikai Szakbizottsággal. A **13 szakbizottság** kb. 50 tudományos vitaülést; az **50 munkabizottság** ugyancsak kb. 50 tudományos ülést vagy vitaülést rendezett, amely számadatok nagyjából az előző éviével azonosak. A tudományos ülések témái kiterjedtek a büntetőjog, a polgári perjog, a halálbüntetés megszüntetése, a recski ércbányászat, a Bükk Nemzeti Park, a hazai filozófia-történet, a gépészeti K+F-pályázatok, a raktározási logisztika, az egyetemi új doktorandusz-képzés, a kohászati termék-minőség, a csapágyacélgyártás, a magyar gazdaság reális szerkezeti változásai, az önkormányzatok és vállalkozások, a magán mezőgazdasági egységek esélyei, a test és lélek kapcsolatai, a gyakoribb betegségek, néprajzi kutatások, a talajerő-utánpótlás különböző helyi, régióbeli, helyenként országos sőt nemzetközi problémáira. A környezetvédelemmel több szak- és munkabizottság együtt és külön-külön is foglalkozott.

Erre az évre számos kiemelkedő tudós kiemelkedő személyiség születésének vagy halálának kerek évfordulója esett, akiknek élete akár az MTA-val, akár Észak-Magyarországgal összefüggött, és akik emlékülésein a MAB is szerepet vállalt, mint pl. a 175 éve született Arany János, a 400 éve született Comenius, a 70 éve halott Gárdonyi Géza, az 55 éve halott József Attila, a 150 éve halott Kőrösi Csoma Sándor, a 170 éve született Madách Imre, a 100 éve halott Szvorényi József; vagy Bajza József újjáépített szülőháza Szücsi községben /Heves megye/ volt a megemlékezés alapja.

De a 100 éve Selmecbányán alapított OMBKE /Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület/ is a jogutód Miskolci Egyetemen rendezte meg **centenárium** ünnepségét, a Miskolci Egyetem /ME/ pedig közzé tette a bányamérnöki és kohómérnöki szaktanszékek tudományos kutatási eredményeit.

Két neves miskolci belgyógyász főorvos: Földváry Gyula régebbi és Prónay Gábor ezévi elhunytá adta az indokot, hogy a MAB orvosi és biológiai Szakbizottsága külön-külön tudományos emlékülésen méltassa őket, illetve számoljon be a volt tanítványok kutatási eredményeiről.

Észak-Magyarország tudományos fejlődését fogja elősegíteni a következő két 1992. évi esemény: a Miskolci Egyetemen szeptemberben megindult a bölcsész tudományi hallgatóság képzése, amely számos új humán jellegű tanszék /potenciális kutatóhely/ alapítását jelentette; a Miskolci Egyetemen került sor októberben - hosszabb előkészítés után - az Észak-magyarországi Universitas társasági szerződésének aláírására. Ez azt jelenti, hogy a MAB területén működő olyan felsőoktatási és tudományos kutatási intézmények, mint a Miskolci Egyetem, az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola, az Orvostovábbképző Egyetem Egészségügyi Főiskolai Karának miskolci tagozata, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola miskolci tagozata, az MTA Bányászati Kémiai Kutató Laboratóriuma, a miskolci Herman Ottó Múzeum vezetői, a MAB-elnökkel együtt kifejezték együttműködési szándékukat, amellyel minden aláíró egység fejlődése az eddigénél eredményesebben biztosítható.

Az előző évihez hasonló eredménnyel működött a MAB-klub. Ujabb nyolc rendezvénnyel sikerült gyarapítani az egyébként is értékes sorozatot, megnyerve olyan neves szakembereket előadás tartására, mint pl. Bragyova András, Buda Bélát, Jáki Szaniszlót, Kacziba Antalt, Koltay Gábort, Lamm Vandát, Vida Gábort, Wacha Imrét, továbbá a Hassler-énekegyüttest egy hangversenyre.

A tudományos minősítés folyamatában a MAB-székház adott otthont 1992-ben két kandidátusi értekezés munkahelyi vitájához /Vida József, Szakáll Sándor/, továbbá három kandidátusi disszertáció nyilvános tudományos vitájához /Péter József okl. gépészmérnök, Dudás László okl. gépészmérnök, Reisz Gyula okl. kohómérnök/.

A MAB-pályázatok témaszáma az előző évi szinten maradt. A jutalmazott pályaművek száma és tartalmi értéke is az előző évekével nagyjából azonos /10 pályázat 15 szerzője részesült jutalomban/. Sikeres volt a MAB Vegyészeti Szakbizottságának

az az új eljárása, hogy a pályaművek szerzőinek előadásait tudományos ülésen meghallgatva tette meg javaslatát jutalomra.

A MAB működését ismertető tudósítások, cikkek száma Észak-Magyarország három megyéjének négy napilapjában csökkent, viszont részletesebb beszámolók jelenhettek meg az "Akadémiai Hírek"-ben, illetve a reál tudományokat művelő szakbizottságok és az egész MAB ismertetését közölte a Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 1992. évi több száma.

A legnagyobb eredmény, hogy a gazdasági és társadalmi háttér számos nehézsége ellenére sikerült egy anyagi támogatást alig élvező tudományos regionális mozgalmat mégis számos eredménnyel nemcsak fenntartani, hanem esetenként új színárnyalatokkal gazdagítani.

Miskolc, 1993. január

Terplán Zénó
a MAB elnöke

II.

A MAB 1992. ÉVI ESEMÉNYNAPTÁRA

1992. január 3. A Magyar Ösztöndíj Bizottság (MÖB) és az MTA megállapodása alapján a MAB ad hoc bizottságai az 1991. október 30-i 30 fő után újabb 8 DAAD-ösztöndíjast hallgattak meg.

1992. január 7. Elkészült az MTA elnöke számára a MAB 1991. évi beszámolója.

1992. január 8. A MAB Vegyészeti Szakbizottságának Analitikai kémiai Munkabizottsága megtartotta 2. ülését a MAB-székházban.

1992. január 9. A MAB Gépészeti Szakbizottságán belül működő Anyagtudományi és technológiai Munkabizottság új titkára (az elhalálozott Fridrik László utódként) Kundrák János, az Automatikai és informatikai Munkabizottság új titkára (az elhalálozott Bánhidi László utódként) Csermely Tibor.

1992. január 10. A MAB-klubtanács baráti összejövetelt rendezett a székház klubhelyiségeiben.

1992. január 17. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága megtartotta 17. ülését a MAB-székházban.

1992. január 17. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága tudományos vitaülést rendezett a MAB-székházban, amelyen Jobst Kázmér akadémikus, az MTA Orvosi Tudományok Osztályának elnöke tartott előadást "A biológia újabb eredményeinek hatása napjaink orvoslására" címen.

1992. január 21. Lezárult az MTA-MÖB 1992-re pályázók szakmai bizottságainak budapesti ülésorozata, amelyen a MAB elnöke és tudományos titkára vett részt. Terplán Zénó 1991. november 12-én és 14-én, 1992. január 14-én, 20-án és 21-én; Nagy Aladár 1991. november 18-án és 1992. január 17-én.

1992. január 28. A MAB, az ME és a BILIÁRD Menedzser Klub a MAB-székházban rendezte meg Szapáry György, a Nemzetközi Valutaalap (IMF) magyarországi képviselőjének "Reális strukturális változások és azok finanszírozási lehetőségei a magyar gazdaságban" című előadását.

1992. január 30. A MAB-klubtanács 70. rendezvényén Lamm Vanda és Bragyova András tartott előadást a visszamenőleges igazságszolgáltatásról.

1992. február 13. A MAB-székházban tartott előadást Seregély István egri érsek az európai püspöki szinódusról.

1992. február 14. A MAB-székházban tartotta meg tizéves jubileumi ünnepségét a PLATÁN Gazdasági Munkaközösség, amelyen részt vett Izsépy Tamás államtitkár.

1992. február 17. Az MTA Tudósklubjának rendezvényén - amelyen Kosáry Domokos MTA elnök mondott beszédet az Akadémia problémáiról - jelen volt Terplán Zénó MAB-elnök és Bócsa Iván MAB-alelnök.

1992. február 19. "A Tudomány Támogatásáért Észak-Magyarországon" MAB-alapítvány közzététele érdekében sajtófogadást rendezett a MAB elnöke a MAB-székházban, amelyen Nagy Aladár tudományos titkár tájékoztató előadása után válaszoltak az újságírók kérdéseire.

1992. február 20. A MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottsága Irodalomtudományi Munkabizottságának új elnöke (a múlt év végén lemondott Gál István utódként) Nagy Sándor eddigi munkabizottsági titkár, MAB-tag. Az új titkár Ludányi Mária.

1992. február 20. H.P. Hempel, a Berlini Műszaki Egyetem Külföldi Kapcsolata Titkárságának vezetője tartott előadást a MAB-székházban a nyugateurópai felsőfokú intézmények oktatás-politikai és reform-kérdéseiről.

1992. február 20. A MAB-klubtanács 71. rendezvényén Kacziba Antal tartott előadást "A bűnözés és a bűnüldözés helyzete Magyarországon" címen.

1992. február 21. A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságának vitaülésén Barta Imre tartott előadást a közgazdaságtudomány egyes vitatott kérdéseiről.

1992. február 24. A "Nógrád megyei Hírlap" napilag "A betegek érdekében kutat az orvos" című cikke többek között kiemelten a MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának eredményes munkáját.

1992. február 25. A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságának Vállalatfejlesztési Munkabizottsága megtartotta 24. ülését a MAB-székházban.

1992. február 27. Láng István akadémikus, az MTA főtitkára munkatársaival az ME-re látogatott, hogy az MTA-ME együttműködéséről tárgyaljon az egyetem vezetőivel. Meghívottként jelen volt Terplán Zénó MAB-elnök és az egyetem vezetői között Nagy Aladár tudományos titkár.

1992. február 28. A "Borsodi Műszaki Gazdasági Élet" idei 2. sz. számában Terplán Zénó MAB-elnök cikke jelent meg "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága (MAB)" címen.

1992. február 28. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának Mentál higiénés Munkabizottsága tudományos ülést rendezett a MAB-székházban "Test és lélek a halál (t)örvényében" címen. Folytatása március 13-án és 27-én volt.

1992. március 2. A MAB Állam- és jogtudományi Szakbizottságának szűkebb vezetősége a büntetőjogról tartott megbeszélést a MAB-székházban.

1992. március 6. A MAB Kohászati Szakbizottságának Képlekenyalakítási Munkabizottsága megtartotta 15. ülését a Miskolci Egyetemen.

1992. március 11. A MAB Filozófiai, neveléstudományi, politológiai és szociológiai Szakbizottsága megtartotta alakuló ülését a MAB-székházban.

1992. március 11. A MAB Állam- és jogtudományi Szakbizottságának Államtudományi Munkabizottsága megtartotta 9. ülését a MAB-székházban.

1992. március 12. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának Sportbiológiai és rehabilitációs Munkabizottsága vitaülést rendezett a MAB-székházban a gyermekkori asztma gyógyításáról.

1992. március 16. A MAB-klubtanács 72. rendezvényén Koltay Gábor rendező tartott előadást "István a királytól Julianus barátig" címen, a modern nemzettudatról.

1992. március 16. A MAB-székházban tartotta alakuló ülését a "Fényes Szellők" tagsága.

1992. március 17. A MAB Mezőgazdasági Szakbizottsága megtartotta 30. ülését Egerben, a KÉE Szőlészeti és Borászati Kutatóállomásán.

1992. március 18. A MAB megtartotta 27. ülését a MAB-székházban, amelynek lefolyása a Közlemények más helyén részletesen olvasható.

1992. március 18. Az "Akadémiai Hírek" előző évi 4. számában megjelent Kosáry Domokos MTA-elnök 1991. évi két MAB-beli látogatásáról szóló beszámoló.

1992. március 20. A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottsága megtartotta 28. ülését az ME-n.

1992. március 23. A MAB Kohászati Szakbizottsága megtartotta 20. ülését a MAB-székházban.

1992. március 24. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottság és a Merck Sharp Dohme (MSD) megrendezte "Az élet minősége - új szempont a terápiában" tárgyú tudományos ülését a MAB-székházban.

1992. április 1. A MAB Mezőgazdasági Szakbizottságának Növénytermesztési Munkabizottsága tudományos vitaülést rendezett "A növény táplálási kutatások eredményei, a növény táplálás dilemmái" témakörben a GATE Mezőgazdasági Kutatóintézetében Kompolton.

1992. április 2. A MAB Vegyészeti Szakbizottsága megtartotta 16. ülését a MAB-székházban.

1992. április 4. Az "Észak-Magyarország"-ban megjelent a MAB 1992. évi pályázati felhívása; a felhívás megjelent még a "Heves megyei Hírlap" május 28-i; a "Nógrád megyei Hírlap" június 10-i számában.

1992. április 7. A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságának Vállalkozásfejlesztési Munkabizottsága megtartotta 25. ülését a MAB-székházban.

1992. április 9. A MAB-klubtanács 73. rendezvényén a Hassler-énekegyüttes és a Miskolci Dixieland Jazz Band hangversenyzett a MAB-székház disztermében.

1992. április 9-10. A MAB társrendezője volt a miskolci "Költő találkozó"-nak, amely József Attila (1905-37) lilla-füredi emléktáblájának koszorúzásával kezdődött és a MAB-székházban folytatódott, ahol Finta Éva, Gál Sándor és Horváth Gyula műveivel ismerkedhettek meg az érdeklődők.

1992. április 14. A MULTITRADE Kereskedőház Rt. közgyűlését rendezte meg a MAB-székházban.

1992. április 15. Az ME 141 oldalon megjelentette az "University of Miskolc Scientific Research Activity" című kiad-

ványt, amely számot ad az ME és jogelődje: az NME 1986-90 közötti tudományos eredményeiről. 159 név szerepel a kiadványban, szinte valamennyien a MAB valamelyik szak- vagy munkabizottságának tagjai.

1992. április 16. A MAB Kohászati Szakbizottsága az OMBKE-vel megrendezte a "Nyersvas- és acélgyártó szakmai napot" a MAB-székházban.

1992. április 23. A MAB Erdészeti Szakbizottsága megtartotta 3. ülését Mátrafüreden.

1992. április 23. A MAB-klubtanács 74. rendezvényén Vida Gábor tartott előadást "Genetikai változatosság és környezetvédelem" címen.

1992. április 24. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának Mentál higiénés Munkabizottsága tudományos ülést rendezett a MAB-székházban.

1992. április 28. A MAB Bányászati Szakbizottságának Érc-, ásványbányászati és előkészítéstechnikai Munkabizottsága "A recski ércbányászat, ércelőkészítés helyzete és fejlődési lehetőségei" témájú szakmai napot rendezett a recski Bányász Művelődési Házban.

1992. április 28. A MAB Vegyészeti Szakbizottságának Analtikai kémiai Munkabizottsága az Eppendorf-Netheler-Hinz GmbH-val szemináriumot rendezett a MAB-székházban.

1992. április 28. A SZAB felújított székházának avatásán a MAB-ot Terplán Zénó elnök képviselte.

1992. április 29. Az MTA Műszaki Tudományok Osztályának budapesti tudományos ülésén részt vett Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. április 30. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 3-4. számában megjelent Bócsa Iván MAB-alelnök cikke "A MAB Mezőgazdasági illetve Erdészeti Szakbizottságai" címen.

1992. április 30. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának Sportbiológiai és rehabilitációs Munkabizottsága közreműködött a MESZ és az OTSH együttműködése keretében a MAB-székházban megrendezett tudományos ülésen.

1992. május 4. Az MTA 152. közgyűlésén a MAB akadémikusai közül jelen volt Bócsa Iván, Czibere Tibor, Kovács Ferenc, Páczelt István, Tarján Gusztáv és Terplán Zénó.

1992. május 4. Az MTA 152. közgyűlésére készült "Összefoglalás az MTA elmúlt évi tevékenységéről" tárgyú kiadványban olvasható a MAB 1991. évi működéséről szóló irás. A közgyűlésen Akadémiai Díjat kapott Voith Márton MAB-tag.

1992. május 4. Az "Észak-Magyarország" közölte a Piskóti István egyetemi adjunktussal, a MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottsága Vállalkozásfejlesztési Munkabizottságának új elnökével folytatott beszélgetést.

1992. május 5. Vida József egyetemi adjunktus (ME) kandidátusi értekezésének munkahelyi vitájára került sor a MAB-székházban.

1992. május 5. Az MTA VEAB-jának budapesti bemutatkozó tudományos ülésén részt vett Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. május 6. A MAB Kohászati Szakbizottsága "A csapágyacélgyártás fejlesztése és kohászati minőségbiztosítási rendszerének kialakítása" témájú szakmai napot rendezett a MAB-székházban.

1992. május 7. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága tudományos ülést rendezett a MAB-székházban, amelyen a Biológiai Munkabizottság tagjai bemutatkozó jellegű előadásokat tartottak.

1992. május 7. A MAB Vegyészeti Szakbizottságának Környezetvédelmi Munkabizottsága megtartotta 17. ülését a MAB-székházban.

1992. május 15. Közlekedési baleset következtében elhunyt Prónay Gábor (1922-92) MAB-tag, a MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának alapító elnöke, ny. osztályvezető főorvos (Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kórház), az orvostudomány kandidátusa, címzetes egyetemi tanár (DOTE). Temetése Szegeden volt május 26-án.

1992. május 18. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Gyermekekfogászati Prevenációs Bizottságával megrendezte a "Gyermekekfogászati Prevenációs Ankétot" a MAB-székházban.

1992. május 20. Az MTA-MÖB megállapodása értelmében újabb ösztöndíjast hallgatott a MAB ad hoc bizottsága.

1992. május 22. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága a Magyar Onkológus Társaság Északkelet-magyarországi Tagozatával "A diagnózis közlésének dilemmái daganatos betegek-nél" témájú tudományos ülést rendezett a MAB-székházban.

1992. május 25. A MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottságának Irodalomtudományi Munkabizottsága a Magyar Irodalomtudományi Munkabizottsága a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tagozata, a megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet közreműködésével megemlékezett a 175 éve született Arany János (1817-82) költőről, az MTA volt főtítkáráról a MAB-székházban. Emlékbeszédet Imre László professzor (KLTE), az irodalomtudomány kandidátusa mondott "Arany-problémák" címen.

1992. május 26. A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságának Vállalkozásfejlesztési Munkabizottsága megtartotta 26. ülését a MAB-székházban.

1992. május 27. A MAB Gépészeti Szakbizottságának Matematikai-fizikai Munkabizottsága ülést tartott az ME-n, ahol elhatározták, a szakbizottság, majd a MAB soron következő ülésén kéri önálló szakbizottságként való működésüket.

1992. május 27 - június 12. A "Miskolci Könyvnapok '92" rendezvény-sorozat néhány programjának a MAB-székház adott otthont.

1992. május 28. A MAB Kohászati Szakbizottságának Metallurgiai Munkabizottsága megtartotta 15. ülését a DIMAG Rt. tanácstermében.

1992. május 29. A MAB Gépészeti Szakbizottsága megtartotta 28. ülését a MAB-székházban.

1992. május 29. A MAB-székházban osztotta ki a SZTÁV-PROGRESS a felsőfokú szakképesítő tanfolyam okleveleit.

1992. május 30. A MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottságának Irodalomtudományi Munkabizottsága a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Heves megyei Tagozata, Szücsi község Önkormányzata, a Humán Közszolgáltatások gyöngyösi Igazgatósága közreműködésével részt vett Bajza József (1804-58) költő, kritikus, akadémikus szülőháza felújítása alkalmával rendezett emlékünnepeken, amelyen Fülöp Lajos egyetemi docens mondott emlékbeszédet "A szülőföld élményvilága Bajza József költői és írói világában" címen (az előadás szövege a Közlemények más helyén olvasható). Az emlékülést Szücsi községháza dísztermében - amelyen részt vett Terplán Zénó MAB-elnök - Nagy Sándor MAB-tag, a szakbizottság elnöke nyitotta meg és vezette le.

1992. június 1. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának Gastroenterológiai Munkabizottsága tudományos ülést rendezett a MAB-székházban.

1992. június 3. A MAB, az ME és a HOM együtt rendezte meg "Az ipari örökség védelme Magyarországon" témájú tudományos tanácskozást a MAB-székházban.

1992. június 3. A MAB Bányászati Szakbizottságának Bányászattörténeti Munkabizottsága megtartotta 9. ülését a MAB-székházban.

1992. június 3. Az "Észak-Magyarország"-ban hosszabb cikk jelent meg "Lefokozták a Bükki Nemzeti Parkot!" címmel.

1992. június 4-5. Az Olasz Nagykövetség Kereskedelmi Irodája és Miskolc Polgármesteri Hivatala együtt rendezte meg a MAB-székházban "A környezetvédelem mint jövedelemforrás" elnevezésű olasz-magyar szakember-találkozót. A MAB működését az olasz vendégek számára Teplán Zénó ismertette.

1992. június 9. A MAB Állam- és jogtudományi illetve Közgazdaságtudományi két Szakbizottsága együttes ülést rendezett a MAB-székházban.

1992. június 9. A MAB Bányászati Szakbizottságának Bányászati környezetvédelmi Munkabizottsága; Orvosi és biológiai Szakbizottságának Környezetegészségi Munkabizottsága; Vegyszereti Szakbizottságának Környezetvédelmi ill. Analitikai kémiai Munkabizottsága a "Környezetvédelmi Világnap" alkalmából tudományos ankétot rendezett a MAB-székházban.

1992. június 11. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának Perinatológiai Munkabizottsága társrendezője volt "A védőnő szerepe a terhesgondozásban" tárgyú tudományos ülésnek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kórházban.

1992. június 11-13. A MAB Filozófiai, neveléstudományi, politológiai és szociológiai Szakbizottsága, az ME Filozófiai Tanszéke, a Magyar Filozófiai Társaság együtt rendezte meg az "Előadások a magyarországi filozófia történetéből" tárgyú nemzetközi konferenciát a MAB-székházban.

1992. június 16. Észak-Magyarország összes országgyűlési képviselőjének három dokumentumot küldött meg a MAB-elnöke a Parlament elé kerülő MTA-törvényjavaslattal kapcsolatban.

1992. június 18. Szakáll Sándor (HOM) kandidátusi értekezésének munkahelyi vitájára került sor a MAB-székházban.

1992. június 19. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kórház I. Belgyógyászati Osztályával, az osztály beindulásának 30. évfordulója alkalmából megrendezte a "Földváry Gyula emlékülést" a MAB-székházban.

1992. június 25. Az MTA-MÖB megállapodása értelmében Észak-Magyarország újabb 25 ösztöndijra pályázóját hallgatta meg a MAB több ad hoc bizottsága.

1992. június 25. Németh György balassagyarmati polgármestert látogatta meg Terplán Zénó MAB-elnök a szeptember 25-i MAB-ülés programjának megbeszélésére.

1992. június 25. Az OMBKE centenáriuma az ME értékes tudományos kiadványokat jelentetett meg a Bánya- ill. a Kohómérnöki Kar kutatási eredményeiről. A MAB több szak- és munkabizottsága közreműködött a centenárium tudományos ülésén.

1992. június 27. "Az agy évtizede" témakörben tartotta meg a Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete és a Magyar Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság 20. Országos Szakmai Konferenciáját Miskolcon. A harmadik napi rendezvényen - a MAB-székházban - felszólalt Göncz Árpád köztársasági elnök.

1992. június 29. Péter József egyetemi adjunktus (ME) "Fogaskerek-hullámhajtómű és tengelykapcsoló kapcsolódásának vizsgálata" c. kandidátusi disszertációját védte meg sikerrel a MAB-székházban. Ennek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány kandidátusa fokozatot.

1992. június 30. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 5-6. számában megjelent Terplán Zénó MAB-elnök cikke "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának (MAB-nak) szakbizottságai a műszaki és kémiai tudományokban" címen.

1992. július 5. Az Egyetemközi Együttműködési Központ "Centrál Kör Egyesületének" 15. Művelődéstörténeti Nyári Egyetemén Terplán Zénó MAB-elnök "Adatok az MTA történetéből" c. vitaindító előadást tartott Lászlótanyán.

1992. július 8. Prof. R.G.Hunt (Buffalo) és Prof. J.R.Thomas (Buffalo) látogatta meg a MAB-székházat, ahol Nagy Aladár tudományos titkár tájékoztatta a vendégeket a MAB működéséről.

1992. július 21. Kőrösi Csoma Sándor (1784-1842) nyelvtudós, filozófus, akadémikus, Tibet-kutató emlékére a Nógrád megyei Tar községben a XIV. Dalai Láma sztupát avatott megemlékezve a nagy magyar tudós 150 évvel ezelőtti haláláról.

1992. augusztus 13. A MAB Erdészeti Szakbizottsága megtartotta 4. ülését Eger-Szőllőcskén.

1992. augusztus 18. Az "Akadémiai Hírek" ezévi 2. számában a MAB 1992 első félévi híreiről olvasható összeállítás.

1992. szeptember 3-4. A MAB Gépészeti Szakbizottságának Anyagmozgatási és logisztikai Munkabizottsága és az ME "Miskolci beszélgetések 92 - A termelési és raktározási logisztikáról" c. szakmai szemináriumot és kiállítást rendezett az ME-n.

1992. szeptember 5. A MAB további működésére is kiható esemény zajlott le az ME ünnepélyes tanévnyitóján, amelyen jelen voltak a leendő új Bölcsészettudományi Kar első két évfolyamának hallgatói is.

1992. szeptember 15. A Farmitalia Carlo Erba olasz gyógyszer-gyári képviseleti iroda tudományos ülésen ismertette termékeinek kutatási eredményeit a MAB-székházban.

1992. szeptember 16. A MAB Kohászati Szakbizottsága "A csapagyacélgyártás fejlesztése és kohászati minőségbiztosítási rendszerének kialakítása a Közös Piac igényeinek megfelelően" témájú szakmai napot rendezett a MAB-székházban.

1992. szeptember 20-22. Comenius Ámos János (1592-1670) (eredeti nevén Jan Amos Komensky) születésének 400. évfordulójára emlékezett a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola.

1992. szeptember 25. A MAB megtartotta 28. ülését a balas-sagyarmati Mikszáth Kálmán Művelődési Központban, amelynek lefolyása a Közlemények más helyén részletesen olvasható.

1992. szeptember 25. Kőrösi Csoma Sándor (1784-1842) nyelv-tudós, filozófus, akadémikus, Tibet-kutató halálának 150. évfordulójára emlékeztek Szécsény városában, mert itt lát-ható Magyarország egyetlen állandó Kőrösi-kiállítása.

1992. szeptember 30. Dudás László okl. gépészmérnök (DIGÉP) "Kapcsolódó felületepárok gyártásgeometriai feladatainak meg-oldása az elérés-modell alapján" c. kandidátusi disszertá-cióját védte meg sikerrel a MAB-székházban. Ennek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány kandidátusi fokozatot.

1992. október 1. Nyiregyházán az egy nappal előbb megala-kult a DAB-on belül működő Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei MTA-beli Tudományos Testület vezetőségi ülésén felszólalt Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. október 1-2. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságá-nak Perinatológiai Munkabizottsága és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kórház Szülészeti és Nőgyógyászati Osztálya "Császár-metszés, mégegyszer császármetszés?" tárgyú tudományos ülést rendezett a MAB-székházban.

1992. október 8. Serfőző Gusztáv, az MKM Felsőoktatási és Kutatási Főosztálya Tudományos Osztályának vezetője beszél-getett el a régió oktatási, tudományos és gazdasági problé-máiról a meghívottakkal. A MAB-ot Terplán Zénó elnök képv-i-selte.

1992. október 12. A MAB Állam- és jogtudományi Szakbizottsá-gának Polgári eljárásjogi tudományos Munkabizottsága megtar-totta 13. ülését a MAB-székházban.

1992. október 17. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága a miskolci Semmelweis Kórházzal és annak Általános sebészeti

és mellkassebészeti Osztályával megrendezte - további intézmények közreműködésével - a "3. Közös Nemzetközi Tudományos Ülést" és kiállítást a MAB-székházban.

1992. október 19. Prof. D. Maros (Kolozsvári Műszaki Egyetem) meglátogatta a MAB-székházat, ahol Terplán Zénó MAB-elnök tájékoztatta a MAB tevékenységéről.

1992. október 20. A MAB Mezőgazdasági Szakbizottsága és a MAE Heves megyei Szervezete együtt rendezte meg tudományos ülését a GATE Mezőgazdasági Kutatóintézetében Kompolton, amelyen Bócsa Iván MAB-alelnök tartott előadást.

1992. október 21. Kovács Ferenc rektort, tanszékvezető egyetemi tanárt (ME), akadémikus MAB-tagot a Petrozsényi Bányászati Egyetem tiszteletbeli (honoris causa) doktorrá avatta.

1992. október 22. Salgótarján város Önkormányzata Csíky Miklós MAB-tagot a "Pro Urbe", Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Közgyűlése Terplán Zénó MAB-elnököt tüntette ki a "Pro Comitatu" elismeréssel.

1992. október 26. Az "Észak-magyarországi Universitas Egyesülés" alapító okiratát és társasági szerződését a MAB részéről Terplán Zénó MAB-elnök írta alá. Az egyesülés elnökévé Szabadfalvi József egyetemi tanárt, MAB-tagot választották.

1992. október 26. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága és az Orvostovábbképző Egyetem II. Gyermekgyógyászati Tanszéke közösen rendezett tudományos ülést a MAB-székházban.

1992. október 28. Az első ízben kiosztott Batthyány-Strattmann László díjasok között volt Velkey László tanszékvezető egyetemi tanár, MAB-tag, a MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának mb. elnöke.

1992. október 29. A MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottságának Irodalomtudományi Munkabizottsága társrendezője volt annak a tudományos emlékülésnek, amelyet Gárdonyi Géza (1863-1922) író, költő, akadémikus halálának 70. évfordulója alkalmából tartottak az egri Gárdonyi Géza Gimnáziumban. Előadást tartott Nagy Sándor MAB-tag is.

1992. október 30. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tagozata közgyűlésének adott ott-hont a MAB-székház. Előadást tartott Nagy Sándor MAB-tag, a MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottságának elnöke.

1992. október 30. A III. Akadémiai Fórumon a MAB-ot Nagy Aladár tudományos titkár képviselte.

1992. november 2. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 7-8. számában megjelent Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára "A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságáról" és Kozák Imre, a MAB-klubtanács elnöke "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága Klubjának működéséről" c. tanulmánya.

1992. november 3. A MAB-klubtanács 75. rendezvényén Prof. Jáki Szaniszló (Princeton) tartott előadást a természettudomány és teremtés témájából.

1992. november 4. A MAB Vegyészeti Szakbizottságának Környezetvédelmi Munkabizottsága megtartotta 18. ülését, ezúttal KTE Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Szervezetével együtt a MAB-székházban.

1992. november 5. A MAB Mezőgazdasági Szakbizottsága és a "Gazdálkodás" c. szaklap együtt rendezte meg "Az egyéni magángazdaságok szerepe és esélyei Magyarországon" tárgyú tudományos tanácskozást a GATE Mezőgazdasági Kutatóintézetében Kompolton.

1992. november 5. A MAB Vegyészeti Szakbizottságának Analitikai kémiai Munkabizottsága az MKE-vel együtt rendezte meg a "Philips Analytical" röntgenspektroszkópiái (XRF) és LIMS (Laboratory Information Management System) szemináriumát a MAB-székházban.

1992. november 9. Tajnafői József tanszékvezető egyetemi tanár (ME), a MAB Gépészeti Szakbizottságának tagja a "Mechanizmusok származáselméletének alapjai és hatása a kreatív gondolkodásra" c. akadémiai doktori disszertációját sikerrel védte meg Budapesten, az MTA-székházban. Ennek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány doktora fokozatot.

1992. november 11. Az MTA Agrártudományi Osztályán belül működő Erdészeti Akadémiai Bizottság (EAB) az MTA Kongresszusi Termében nyilvános tudományos tanácskozást rendezett, amelyen társként előadást tartott Kovács Jenő MAB-tag, a MAB Erdészeti Szakbizottságának elnöke.

1992. november 16-17. Az MTA "Pro Scientia" érmes fiatal tudósok konferenciáján - amelyen felszólalt Kosáry Domokos akadémikus, az MTA elnöke és jelen volt Göncz Árpád köztársasági elnök - a MAB-ot Terplán Zénó elnök képviselte, aki a "Műszaki tudomány" panelben levezető elnöki teendőt is el látott.

1992. november 19. A MAB Vegyészeti Szakbizottsága megtartotta 17. ülését a MAB-székházban, amelyen a MAB-pályázatra jelentkezettek ismertették pályaműveiket.

1992. november 19. A Magyar Belgyógyász Társaság 24. nagygyűlés keretében "Prónay Gábor emlékülést" rendeztek a miskolci Nemzetközi Kereskedelmi Központban.

1992. november 24. A MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottsága más intézményekkel megrendezte az Egerben 100 éve elhunyt Szvorényi József (1816-92) nyelvész, irodalomtörténész, pedagógus, akadémikus tudományos ülését az egeri Gárdonyi Géza Gimnáziumban. Előadást tartott Nagy Sándor MAB-tag, szakbizottsági elnök is. A koszorúzás során Benkő Lóránd akadémikus tartott megemlékezést.

1992. november 24. Az "Akadémiai Hírek" ezévi 3. számában részletek olvashatók a MAB szeptember 25-i balassagyarmati üléséről és kiegészítő programjáról.

1992. november 25. A MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságának Vállalkozásfejlesztési illetve Regionális fejlesztési két Munkabizottsága együttes ülést tartott a MAB-székházban.

1992. november 26. A MAB Bányászati Szakbizottságának Érc-, ásványbányászati és előkészítéstechnikai Munkabizottsága megtartotta 13. ülését Pálházán.

1992. november 27. A MAB Bányászati Szakbizottságának Bányászati környezetvédelmi Munkabizottsága megtartotta 6. ülését Salgótarjánban.

1992. november 27. A MAB Orvosi és Biológiai Szakosztályának Mental higiénés Munkabizottsága a TIT Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Szervezetének Egészségügyi Szakosztályával, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat megyei Intézetével továbbképző vitanapot rendezett a MAB-székházban.

1992. november 27. A MAB Vegyészeti Szakbizottságának Agrokémiai Munkabizottsága megtartotta 20. ülését a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Növényegészségügyi és Talajvédelmi Állomáson.

1992. november 27. A MAB-klubtanács 76. rendezvényén Buda Béla az "Alkohol- és kábítószer-függőség társadalmi és szociológiai háttere Magyarországon" címmel vitaindító előadást tartott.

1992. december 1. Az MTA rendkívüli közgyűlésén a MAB akadémikusai közül jelen volt Bócsa Iván, Kovács Ferenc és Terplán Zénó.

1992. december 1. A MAB Történelemtudományi és néprajzi Szakbizottságának Néprajzi Munkabizottsága megtartotta 10. ülését a MAB-székházban.

1992. december 2. A MAB Filozófiai, neveléstudományi, politológiai és szociológiai Szakbizottsága megtartotta 2. ülését a MAB-székházban.

1992. december 3. Az "Észak-magyarországi Universitas Egyesülés" keretében az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán folyt megbeszélés. A MAB-ot ezúttal Kovács Ferenc MAB-tag, az ME rektora képviselte.

1992. december 3. A MAB Orvosi és biológiai Szakbizottsága a Magyar Kardiológus Társaság Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Munkacsoportjával "Szívtranszplantáció" tárgyú tudományos ülést rendezett a MAB-székházban.

1992. december 4. A MULTITRADE Kereskedőház Rt. a MAB-székházban rendezte meg közgyűlését.

1992. december 8. A MAB Kohászati Szakbizottságának Képlékenyalakítási Munkabizottsága megtartotta 16. ülését a Metalcontrol Kft.-ben Miskolcon.

1992. december 9. A MTA-MÖB megállapodása értelmében Észak-Magyarország újabb 17 ösztöndíjra pályázót hallgatott meg a MAB több ad hoc bizottsága.

1992. december 10. A MAB Gépészeti Szakbizottságának Műszaki mechanikai Munkabizottsága megtartotta 3. ülését az ME-n.

1992. december 11. Enyedi György akadémikus "A 20.sz.-i magyarországi városfejlődés" címmel előadást tartott Salgótarban, a Városháza tanácstermében.

1992. december 12. A MAB Kohászati Szakbizottságának Metallurgiai Munkabizottsága megtartotta 16. ülését az ME-n.

1992. december 12. A "Nógrád megyei Hírlap" hirt közölte arról, hogy a miskolci HOM-ban megnyílt "Az országcimer a népművészetben" tárgyú kiállítás, amely 1993-ban Egerben, majd Balassagyarmaton lesz látható.

1992. december 12. A "Nógrád megyei Hirlap"-ban Terplán Zénó MAB-elnökkel folytatott hosszabb beszélgetés jelent meg Csongrády Béla tollából "Nógrád tudományos téren is hátrányos helyzetű" címmel.

1992. december 14. A MAB szűkebb vezetősége - a szakbizottsági bíráló bizottságok javaslatai alapján - döntött a MAB 1992. évi pályaműveinek jutalmairól (a részletes beszámoló a Közlemények más helyén olvasható). A jutalmazottakról hirt közölt az "Észak-Magyarország" és a miskolci "Déli Hirlap" december 29-i száma.

1992. december 15-16. Az ME Történelemtudományi és művelődéstörténeti Tanszéke - Kovács Ferenc rektor, akadémikus, MAB-tag védnökségével - együttműködve a HOM-mal és további intézmények támogatásával megrendezte a "Város és társadalom a középkorban és a kora újkorban" tárgyú konferenciát Mályi községben.

1992. december 16. A MAB Gépészeti Szakbizottságának Anyagmozgatási és logisztikai Munkabizottsága megtartotta 20. ülését a Mátraaljai Szénbányák Lajosházi Pihenő Házában.

1992. december 16. Reisz Gyula egyetemi adjunktus (ME) "A húzástechnológia-tervezés alapjai és módszerei huzalok sorozathúzásakor" c. kandidátusi disszertációját védte meg sikerrel a MAB-székházban. Ennek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány kandidátusa fokozatot.

1992. december 17. A MAB Bányászati Szakbizottsága megtartotta 22. ülését a MAB-székházban.

1992. december 17. A MAB-klubtanács 77. rendezvényén Wacha Imre tartott előadást "Korunk kommunikációs problémái" címen.

III.

JEGYZŐKÖNYVEK A MAB 1992. ÉVI KÉT ÜLÉSÉRŐL

J e g y z ő k ö n y v

a Miskolci Akadémiai Bizottság (MAB)

1992. március 18-i üléséről

Az ülés helye: MAB-székház

Az ülés napirendje:

1. Beszámoló a MAB másféléves működéséről (Terplán Zénó elnök)
2. Tájékoztató a MAB, a szak- és munkabizottságok, a klubtanács 1992. évi munkaterveiről (Nagy Aladár tud. titkár)
3. Tájékoztató a MAB 1992. évi pályázati kiírásról (Nagy Aladár tud. titkár)
4. Tájékoztató "A tudomány támogatásáért Észak-Magyarországon" tárgyú MAB-alapítványról (Nagy Aladár tud. titkár)
5. Egyebek

A MAB 27. ülését Terplán Zénó elnök nyitotta meg. Bejelentette, hogy a MAB 25 tagja közül 18-an jelentek meg. Jelen volt: Gerencsér Emilné, az MTA TTT főtanácsosa, Tóth Pálné a MAB szervező titkára.

Az üdvözlő szavak után először 1991 halottairól emlékeztek meg a megjelentek:

Kiss Ervinről (1923-91), a MAB Képlékenyalakítási Munkabizottsága volt elnökéről

Szilas A. Pálról (1921-91) volt MAB-tagról, a MAB Bányászati Szakbizottsága volt vezetőjéről

Fridrik Lászlóról (1939-91), a MAB Anyagtudományi és technológiai Munkabizottságának volt titkáráról

Bánhídi Lászlóról (1944-91), a MAB Automatikai és informatikai Munkabizottsága volt titkáráról.

Az 1. napirendhez a MAB-tagok a következő anyagokat kapták:

- Az 1990. szeptember 28 és 1992. március 17 között történtek naplószerű összefoglalását;
- A MAB szak- és munkabizottsági üléseinek-rendezvényeinek számadatait ugyancsak 1990. szeptember 28 és 1992. március 17 között;
- A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 1991. évi 1. és 2. számát (az 1. számban a szerkesztői bevezető szólt a MAB együttműködési kézségéről; a 2. számban megjelent Terplán Zénó átfogó cikke a MAB-ról);
- Az Akadémiai Hírek 1991. évi 4. számát, amelynek "Tudnivalók" rovatában beszámoló olvasható a MAB 1991. március 12-i és október 30-i üléséről.

Ezután a MAB-elnök köszönetet mondott a jelenlévő Berecz Endrének, a MAB eddigi tagjának, aki 1980-tól a MAB Vegyészeti Szakbizottsága tagjaként, a Környezetvédelmi Munkabizottság elnökeként, majd a szakbizottság elnökeként folyamatosan kimagaslóan jó munkát végzett, de nyugalmába vonulása és Budapestre költözése következtében lemondott erről a tisztségéről, amellyel megszűnt a MAB-tagsága is.

Az első napirendet - Prónay Gábor MAB-tag kiegészítő hozzászólása után - a MAB elfogadta, tudomásul véve a MAB e ciklusbeli első felének eddig végzett munkáját.

A 2. napirend írásbeli és szóbeli előterjesztését - Bócsa Iván MAB-alelnök hozzászólása után - a MAB elfogadta.

A 3. napirend írásbeli előterjesztését - Berecz Endre volt MAB-tag hozzászólása után - a MAB elfogadta, amely azután megjelent "Észak-Magyarország" három napilapjában.

A 4. napirend tájékoztató jellegű volt (1. a jegyzőkönyv mellékletét), amelyet - Kozák Imre, Zambó János, Voith Márton, Prónay Gábor MAB-tagok és Bócsa Iván MAB-alelnök hozzászólása után - a MAB tudomásul vett.

Az 5. napirend keretében Kovács Ferenc MAB-tag, az ME rektoraként tájékoztatta a megjelenteket az ME-n szeptemberében beinduló bölcsészképzésről, amely hosszú távon kihat majd a MAB tevékenységére is. Kérdést tettek fel Budai László, Nagy Sándor, Prónay Gábor MAB-tagok és Bócsa Iván MAB-alelnök.

Ezután Gerencsér Emilné tájékoztatta a MAB-tagokat az MTA törvénytervezetének pillanatnyi helyzetéről, a vidék országgyűlési képviselőinek előkészítéséről, az OTKA kiadványokat is támogató elképzeléséről, a VEAB közgyűlésbeli májusi bemutatkozásáról. Kérdést tett fel Czibere Tibor MAB-tag.

Ezután a MAB-elnök az ülést lezárta.

Az ülésről az "Észak-Magyarország" 1992. április 2-i száma tudósított.

Függelék

Tájékoztató "A TUDOMÁNY TÁMOGATÁSÁÉRT ÉSZAK-MAGYARORSZÁGON" c. MAB-alapítványról

Elsősorban az országosan jellemző és az MTA-át is érintő központi pénzügyi támogatások csökkenése készítette a regionális akadémiai bizottságokat új pótlólagos pénzügyi források feltárására. Ennek jegyében a MAB elnöke és titkára tájékozódott a többi regionális akadémiai bizottság ezirányú tapasztalatairól. 1991 szeptemberében elhatároztuk, hogy a MAB a térség tudományos potenciáljának fejlesztése céljából alapítványt hoz létre.

A szervező munkát azonnal elindítva úgy gondoltuk, hogy a térség bizonytalan gazdasági helyzetét figyelembe véve elsősorban a viszonylag stabil költségvetéssel rendelkező megyei és városi önkormányzatok vezetőit keressük fel elképzelésünkkel.

Örömünkre szolgált, hogy Észak-magyarország mindhárom megyéjének közgyűlési vezetője és a megyék központjában működő városok polgármesterei nemcsak megértették elképzeléseinket, hanem azonnal késznek mutatkoztak az erkölcsi és anyagi támogatásra is.

Ennek birtokában elvégeztük a jogszabályoknak megfelelő adminisztratív teendőket is. Megkaptuk a központi szervek előzetes írásbeli engedélyét az alapítványhoz, benyújtottuk a Megyei Birósághoz az alapító okiratot, a Budapest Banknál lehetővé helyeztük a MAB hozzájárulását képező 300 e. Ft-ot, és az illetékes adóhatóságnál megkértük az alapítványi befizetések adózás szempontjából kedvező elbírálásának engedélyezését.

A Kormány 1005/1992. január 20-i határozatával engedélyezte "A TUDOMÁNY TÁMOGATÁSÁÉRT ÉSZAK-MAGYARORSZÁGON" Alapítványunkat. Ennek birtokában megállapodást kötöttünk a Budapest Bankkal, hogy a 271-14636-7007 szám alatt elkülönítve kezeli az induló befizetést és minden további átutalást. Az adminisztratív teendők ellátásával a hivatalosan ilyen tevékenységgel foglalkozó Kurátor Kft-t bíztuk meg.

Az alapító okirat szerint az alapítvány székhelye az MTA Miskolci Akadémiai Központja. Az alapítvány céljai a következők:

- A Miskolci Akadémiai Bizottság által kiírt pályázatokra beérkező és elfogadott dolgozatok díjazása;
- A kiemelkedő, és a régió céljait is szolgáló tudományos eredmények kiadványban való megjelentetésének támogatása;
- A regionális tudományos rendezvények támogatása;
- A tudományos szervező munkában elért kiemelkedő eredmények jutalmazása;
- Esetenként tudományos kutatás támogatása, különös tekintettel a fiatal kutatók munkáira.

Az alapítvány induló vagyonát (300 e.Ft) az MTA Miskolci Akadémiai Központ korábbi megtakarítása képezi. Az említett önkormányzatok 50 és 100 e.Ft közötti összeggel vállalták támogatni alapítványunkat, amit 1992. március 31-ig befizetnek számlánkra, és ezzel az alapítványt kezelő kuratóriumnak automatikusan tagjává válnak.

Az alapítvány vagyonát megillető éves bankkamatok összegét az alapítvány kuratóriumának döntései szerint lehet felhasználni a kuratórium elnöke Páczelt István akadémikus. Tagjai: A Herman Ottó Múzeum mindenkori igazgatója, az MTA Regionális Kutatások Központja miskolci osztályának mindenkori vezetője és mindazok, akik az alapítványi vagyont 1992. március 31-ig legalább 50.e.Ft-tal növelik. A kuratórium titkára Nagy Aladár. A későbbiekben a kuratórium tagjává válik az a személy vagy szervezet is, aki vagy amely az alapítványi vagyont legalább 100. e.Ft-tal növeli.

A kuratórium működésére és az alapítványi vagyon felhasználására vonatkozó legfontosabb elveket a következőkben lehet összefoglalni:

- kuratóriumi támogatásra minden év január 31-ig a kuratórium tagjai tehetnek javaslatot; a kuratórium, a szakbizottságok véleményének figyelembevételével minden év február végéig dönt a támogatásról;
- a támogatás szabályozó elve az, hogy tudományterületenként általában három (első, második és harmadik) díjat ad ki a kuratórium
- a tudományszervező munkában kiemelkedő tevékenységet végzők díjazására (évente három öt fő) a szakbizottságok elnökei és a MAB elnöke tehetnek javaslatot;
- a regionális tudományos rendezvények anyagi támogatására a szakbizottságok folyamatosan tehetnek javaslatot;
- végezetül pedig fontos kikötés, hogy az alapítványi vagyon vállalkozásba nem vihető át.

A kuratórium évente legalább két alkalommal tart ülést a külön megfogalmazandó "MŰKÖDÉSI SZABÁLYZATÁNAK" megfelelően.

Az alapítvány induló vagyonának további bővítése céljából a MAB tavaszi ülését követően, a vállalatok és intézmények szélesebb köréhez kívánunk levélben fordulni. Úgy véljük ezen lépésünket már jól előkészítette az a sajtótájékoztató, amelyet 1992. február 19-én a MAB székházban tartottunk az országos és a térség sajtó, tv és rádió képviselőinek részletes tájékoztatására.

Tudjuk azt, hogy az alapítványunk szélesebb körű támogatás esetében sem fogja tudni a régió tudományos potenciáljának fejlesztéséhez és hatékony kihasználásához szükséges pénzügyi forrásokat teljes egészében garantálni. Sokkal inkább egy olyan kezdeményezésről van szó, amely szerény mértékű pótlólagos forrásokat nyújt a feltétlenül indokolt és anyagiakban is kifejezhető elismeréshez a tudomány művelői számára.

J e g y z ő k ö n y v

a Miskolci Akadémiai Bizottság (MAB)
1992. szeptember 25-i üléséről

Az ülés helye: Balassagyarmat, Mikszáth Kálmán Művelődési
Központ nagyterme

Az ülés napirendje:

1. Kovács Anna irodalomtörténész (Nógrádi Történeti Múzeum)
előadása Madách Imréről (1823-64), a múlt század magyar
költőjéről, írójáról, az MTA levelező tagjáról
2. Elnöki bejelentések
3. Javaslat új szakbizottságra (Páczelt István MAB-tag, a
MAB Gépészeti Szakbizottságának elnöke)
4. Egyebek

A MAB 28. ülését Terplán Zénó elnök nyitotta meg. Bejelentette, hogy - zömében külföldi utazások miatt - ezúttal a MAB-tagoknak csak a fele volt jelen (ami azonban - tekintettel arra, hogy a 70 éven felüli akadémikusoknak nem kötelező a megjelenés - többségi részvételi arányt jelentett). Megtisztelte az ülést Berényi Dénes akadémikus, az MTA alelnöke, Gerencsér Emilné, az MTA TTT főtanácsosa. Képviseletet magát Nógrád megye Önkormányzata. Vendégként részt vett az ülésen Kolonits Ferenc, a Gépszerkezettani Akadémiai Bizottság (GAB) tagja.

Az üdvözlő szavak után kiemelte, mennyire örül, hogy Észak-Magyarországnak ebben a szép, patinás városában került sor erre az ülésre a MAB régi terve alapján. A MAB 1979. november 30-án, vagyis 13 éve alakult meg. Évente 2-3 ülést

tartott. Kezdetől fogva az volt a cél, hogy ne csak a MAB-székházban rendezze üléseit. Így sor került már többször is arra, hogy Salgótarján és Eger megyeszékhelyek, vagy Kom-polt kutatóhely, Gyöngyös és Sárospatak városok, a Bükki Nemzeti Park ill. Ipolytarnóc vendégszeretét élvezhette egy-egy MAB-ülés.

"Nagy öröm - folytatta a MAB-elnök - hogy most eljutot-tunk Észak-Magyarországnak legnyugatabbra fekvő városába. Már az első benyomások emlékezetesek. Megtisztelő volt, hogy a MAB tagjai a déli órákban leróhatták kegyeletüket Észak-Ma-gyarország múlt századbéli akadémikusa: Madách Imre (1823-64), és a múlt- és e századbéli másik akadémikusa: Mikszáth Kálmán (1847-1910) balassagyarmati szobrai előtt. Érdekes, hogy mindkettőjük szobra ott áll a MAB-székház I. emeletének fali fülkéiben is. Amikor rögzítődött - Csíky Miklós MAB-tag szer-vező munkájának köszönhetően - a mai balassagyarmati MAB-ülés, kiderült, hogy néhány hónap múlva lesz Madách Imre születésé-nek 170. évfordulója. Mivel rövid életének egy szakasza Ba-lassagyarmathoz kötődött, gondoltuk, hogy tudományos ülésünk kiemelkedő eseménye a Rá emlékezés legyen".

Ezután került sor Kovács Anna irodalomtörténész Madách -emlékbeszédére, amely a Közlemények más helyén olvasható. Terplán Zénó MAB-elnök elismerő szavakkal köszönte meg a színvonalas előadást megemlítve saját élményeit Madách Imre műveivel kapcsolatban. Kiemelte, milyen nagy vesztesége a ma-gyar tudománynak, hogy Madách Imre csak egyetlen évet lehe-tett az MTA levelező tagja, és így további tudományos tervei már nem valósulhattak meg. Mindössze 41 évet élt.

Elnöki bejelentések között a következők hangzottak el:

- Az 1992. május 15-én elhunyt Prónay Gábor (1922-92) MAB -tagról, a MAB Orvosi és biológiai (Egészségügyi) Szak-bizottsága alapító elnökéről emlékezett meg a MAB-elnök, majd a MAB két orvos tagja: Velkey László és Csíky Miklós.
- A MAB elfogadta azt az elnöki javaslatot, hogy a MAB Or-vosi és biológia Szakbizottságának elnöki teendőit a cik-lus hátralevő idejére Velkey László MAB-tag vegye át.

- A MAB március 18-i ülése óta számos MAB-rendezvényből kiemelkedett a MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottsága által rendezett Arany János (1817-82) emlékülés a MAB-székházban május 25-én születésének 175. évfordulóján; ill. Bajza József (1804-58) emlékülés a Heves megyei Szücsi községben a rendbehozott szülőházának avatásakor. Mindketten az MTA rendes tagjai voltak.
- A MAB 1992-ben meghirdett pályázati témái közül váratlanul számosan érdeklődtek a MAB Vegyészeti Szakbizottságának témái iránt, amelyekről Tóth József MAB-tag tájékoztatta a jelenlévőket.
- A MAB-elnök bejelentette, hogy a MAB állandó dolgozói éléről jún. végén eltávozott Tóth Pálné szervező titkár. Átszervezéssel a koordinátori teendők ellátásával Szeghalmi Árpádné gazdasági vezetőt bizta meg.
- A MAB gazdálkodását tavasszal az MTA revizora vizsgálta felül. Jelentéséről Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára tájékoztatta a jelenlevőket. Általában a MAB kifogástalanul gazdálkodott. Két apróbb észrevételre a MAB-elnök intézkedett.
- Bejelentette a MAB-elnök, hogy június 16-án Észak-Magyarország 35 országgyűlési képviselőinek írt levelet felajánlva segítségét az akadémiai törvény majdani parlamenti tárgyalásaihoz.

A 3. napirendi pontban Páczelt István MAB-tag, a MAB Gépészeti Szakbizottságának elnöke javasolta, hogy az eddig a szakbizottságon belül működő Matematikai-fizikai Munkabizottság a jövőben a MAB új szakbizottságaként működjék tovább tekintettel a régióban megnőtt matematikai és fizikai tudományos fokozatosok számára. A MAB az előterjesztést - Tóth József MAB-tag kérdésének megválaszolására - elfogadta. A MAB-elnök jó munkát kívánt a jelenlévő Galántai Aurélnak, a matematikai tudomány kandidátusának, az új szakbizottság

elnökének, egyben új MAB-tagnak. A MAB létszáma ezzel újra 25-re egészült ki.

A 4. napirendben Terplán Zénó MAB-elnök beszámolt arról, milyen benyomásokat szerzett május 5-én, amikor részt vett az MTA-székházban a VEAB országos bemutatkozásán.

Ezután szólalt fel Berényi Dénes akadémikus, MTA-alelnök. Üdvözölte a MAB-ot megköszönve a meghívást, majd néhány gondolatát mondta el az MTA mai gondjairól, beleértve a területi bizottsággal kapcsolatos érdekes megfigyeléseit. Üdvözölte azt, hogy mindegyik területi bizottság más utat keresve végzi munkáját (némileg hasonlóan pl. Németország heidelbergi akadémiajához, amelyet a közelmúltban látogatott meg). Szerinte kisebb egységek is hozzájárulhatnak a nagyobb kutatási központok kutatási eredményeihez. A területi bizottságoknak fórumot kell biztosítaniuk, és minél konkrétabb pályázatokat kell meghirdetniük. Megerősítette azt, hogy a jövő évi akadémiai közgyűlés keretében a MAB bemutatkozására sor kerülhet az MTA közgyűlése keretében. Végül kitért a MAB és a DAB matematikusainak, fizikusainak, műszaki szakembereinek együttműködési szükségességére. A MAB-elnök megköszönte a tájékoztatást, a jó javaslatokat. Megemlítette, hogy a DAB-bal való együttműködés minden vonalon töretlenül fejlődik tovább. Ha valóban a MAB-ra kerül a sor 1993 tavaszán, úgy annak a MAB örömmel tesz eleget. Fel is vázolt egy terv-vázlatot, amellyel az érintett MAB-tagok (Bócsa Iván alelnök, Tóth József, Velkey László) egyetértettek.

Éppen az egyik revizori észrevételre reagálva Kozák Imre MAB-tag, a MAB-klubtanács elnöke a klub gazdasági ügyvitelét illetően a revizori javaslat-variációk közül azt a megoldást terjesztette a MAB elé, amely szerint a Klubszabályzat 16. bekezdésének utolsó két mondata változnék meg, vagyis a klub pénzgazdálkodását is a MAB kezelje, de elkülönítetten. Az előterjesztést a MAB elfogadta.

Az ülés jó hangulatban zajlott le, a sok napirend, bejelentés, egyéb ellenére 110 percig tartott.

Az egésznapos programhoz tartozott, hogy a koszorúzások előtt a MAB tagjai megtekintették a Városi Képtárat és a Pálóc Múzeumot Csikász Istvánnak, a balassagyarmati Polgármes-

teri Hivatala főmunkatársának szakszerű vezetésével. A koszorúzást követően a balassagyarmati Mikszáth Kálmán Művelődési Központ éttermében munkabédre hívta meg a MAB-tagokat Németh György polgármester. Ebéd után és a MAB-ülés kezdete között mód volt az épületben elhelyezett Madách Imre Városi Könyvtár megtekintésére.

Az ülésről a "Nógrád megyei Hírlap" 1992. szeptember 26-27-i száma tudósított.

IV.

A SZÜLŐFÖLD ÉLMÉNYVILÁGA BAJZA JÓZSEF (1804-58)
KÖLTŐ ÉS IRÓ VILÁGÁBAN

Fülöp Lajos
egyetemi docens

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy literátor, aki amellett, hogy verseket írt, irodalmi kritikát teremtett...Ez pedig valószínűtlennek tűnik. A költészetet ugyanis az érzelm meleg táplálja, a kritikát meg a hideg értelem. Hogy lehet valaki költő és kritikus egy személyben? Lány is és kérelhetetlen is? Mikszáth Kálmán írja (1), hogy még az élettelel tárgyak között is csak egyszer látott olyan reszelőt, amely egyben harmonika is volt. Mindegy: Bajza József, írásunk főszereplője össze tudta egyeztetni a kettőt. Sőt, Barabás ránk maradt Bajza-képe is mintha ezt a kettősséget példázná. Szelid szem, enyhe mosoly, finom vonások - tagadhatatlanul a költészeté; sűrű, mefisztói szemöldök, bajusz és szakáll - tegyük fel: ez meg a polémiáé...

Két, sőt több embernek a munkáját végezte: kora szellemi életének egyik irányítója, színházat igazgat, folyóiratot szerkeszt, esztétikai tanulmányokat és világtörténelmet ír - egyszóval sokoldalú egyéniség. Tragédiája éppen az, hogy szétszórta, felaprózta magát. Nem alkotott eget-földet rengető műveket, de bátorságának, becsületességének, kiváló szervező képességének - tehát társadalmi tevékenységének sokat köszönhet a magyar irodalomtörténet.

x

Elhangzott Szücsi községben 1992. május 30-án Bajza József akadémikus szülőháza felújítása alkalmával rendezett emlékülésen, amelynek társrendezője volt a MAB Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottságának Irodalomtudományi Munkabizottsága. Az előadás anyaga megjelent a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium Jubileumi Emlékkönyvében (1634-1984), a 93/98. oldalakon.

Krónikás hitelességgel sorolhatjuk életének főbb állomásait... A Heves megyei Szücsi községben született, 1804-ben. Apja, Bajza Mihály jó gazda és korában szokatlanul művelt ember. Ő adja fia kezébe a római történetírókat, szónokokat és költőket - sőt még írásra is buzdítja. A Bajza család igen népes, hatan vannak testvérek: Mihály, Antal, József, Lőrinc, János és Zsófia. A szülők az 1810-es évek elején elválnak. Az anya a három kisebb gyermekkel Szücsiben marad, az apa pedig a nagyobbakkal (József is köztük van) Gyöngyösorosziba költözik. Az ifjú Szücsiben hat évet, Orosziban pedig egy évet tölt, 1812-ben iratkozik a gyöngyösi gimnáziumba, ahol öt évig tanul. A mátrai táj - virágborította domboldalaival, völgyekben rejtőző falvaival, évszázados tölgyeseivel - igen nagy hatással van érzelmi életének alakulására.

Szülőföldjétől 1817-ben szakad el, s csak a vakációkra jár haza. A fővárosba kerül, itt is érettségizik. 1818-tól az egyetem bölcsészkarának hallgatója, majd - apja kívánsága szerint - a jogra megy át. "Én nem tudom, mennyire fogom szeretni a törvényt, de azért jól megtanulandom, habár gyakorlására nem volnék is hivatva" - írja ekkor (2). Egy tanévet a híres pozsonyi akadémián tölt, de nagyon hiányzik neki Pest és barátja, Toldy Ferenc. A heves és türelmetlen Toldy jó hatással van a nyugodt, szemlélődő Bajzára. Kapcsolatuk közös törekvésen alapszik: az európai színvonalú magyar irodalom megteremtésén.

A jogakadémia elvégzése után patvarista Földváry Ferencnél Gyöngyösorosziban. Részt vesz Heves megye társadalmi és politikai életében. Ott találjuk az 1825-ös reformkori országgyűlésen is; lelkesedik az akadémia-alapító Széchenyiért, bizik a társadalmi haladásban, bár csakhamar elkedvetlenedik. "Ah, ez a diéta! Igen, sokat ártott nekem. Bárcsak ne jöttem volna el. Azok a sok szép, nagy képzeletek, melyeket én magamnak hazámról s nemzetemről csináltam s melyek bennem annyi szép, nagy hevületnek ingerei voltak, mind-mind összeomlottak" - írja 1826-ban (3). Arra döbben rá, hogy az országgyűlés csak tervez, tervez, a követek szépen tudnak beszélni, - de nagyon kevesen vannak, akik cselekszenek.

A következő két évet hol Pesten, hol szülőföldjén tölti, míg 1829-ben végleg a fővárosba nem költözik. Vonzza Kisfaludy Károly köre: elsősorban Toldy és Vörösmarty társasága.

Anyagi körülményei 1838-ra rendeződnek annyira, hogy meg-nősülhet. Csajághy Júliát veszi feleségül (a későbbi Vörösmartyné, Laura nővérét). Családi élete boldog, megelégedett. Júlia nem különösképpen tanult, de bájos, kedves teremtés, aki kitűnő háziasszony, jó anya és feleség. Nélküle Bajza értelmetlennek tartaná az életet: "Te nekem szükséges, nélkülözhetetlen vagy, mint a levegő. A te szereteted határtalan, tiszta és önzetlen irántam s ez oly jól esik... erőt és reményt ad...szereteted nélkül nem tudnék többé megélni (4).

Három Bajza-gyermekről tud az irodalomtörténet. Lenke (később Beniczky) novella- és regényíró lesz, a lírikus, sokat betegeskedő Jenőnek mindössze huszonhárom év adatott az alkotásra, Irén pedig csecsemőkorban meghal.

Bajza élete a 40-es években a legboldogabb. Társadalmi súlya, szerepe egyre nagyobb: korábban a Kritikai Lapok, majd az Auróra, az Athenaeum és a Történeti Könyvtár szerkesztője, a Pesti Magyar Színház (később Nemzeti Színház) igazgatója, akadémiai tag, sőt szerepet játszik a politikai életben is. Lakásuk gyakorta hangos vendégektől, a kor szellemi vezetőitől.

Majd elkövetkezik az 1848-as év...Bajza ekkor Kossuth Hirlapját szerkeszti. Amikor Windischgrätz a fővárost fenyegeti, Gyöngyösorosziba hozza családját; Gyöngyös osztrák megszállásakor a Mátrában rejtőzik. A tavaszi hadjárat sikere Debrecenbe, majd Pestre vezérli. Kossuth a Nemzeti Múzeum igazgatását ajánlja fel neki, amelyet el is fogad (5). Hivatalát azonban már nem foglalhatja el, követi a kormányt Szegedre és Aradra. A világosi fegyverletétel után Vörösmartyval Szatmár felé menekül. Szalonta, Nagyvárad és Nagykároly után Gebe a következő állomás, ahol mind Vörösmarty, mind Bajza emlékverset ír a vendéglátó háziasszony, Csanádyné emlékönyvébe. Vörösmartynak ez a költeménye eléggé ismeretes, Bajzáé viszont nincs meg verseskötetben. Így szól:

"Gyászos időbe vagyok szomorú vendége lakodnak .
Honnomban idegen és menekülve futó;
Mentsen az ég, oh hölgy, oly kintől, milyen emészti
Keblem az eltiprott szent haza gyásza között." (6).

Ezután Fegyvernek és Újszász a stáció; végül hazatérnek.
A hatóság - némi zaklatás után - mindkettőjüket békén hagyja.

Bajza szeretett volna továbbra is az irodalomból megélni,
ez azonban akkor már megvalósíthatatlan ábránd. Különben is:
két évtized kemény, fáradságot nem ismerő munkája, a
forradalom és szabadságharc izgalmi, a bukás és bujdosás
keserve, fia betegsége, anyagi gondok annyira megviselik,
hogy elméje elborul. Mint Toldy írja (7), már csak "árnyéka
maga-magának".

1858-ban, 54 éves korában hal meg. Temetése - ugyanúgy
mint a Vörösmartyé - néma tüntetés, az osztrák önkényuralom
elleni tiltakozás volt.

X

Azt szokták mondani, hogy kritikusi pályára csak elvetélt
szépirók mennek... Móricz nem így vélekedik: "A kritikus
éppen úgy teremt, mint a költő, a festő, a zenész, - csak hogy
más irányú az elméje, a tehetsége. Ezeknél a képzelemnek van
túlnyomó szerepe, nála az ítélő erőnek...A jó kritikus méh;
neki nem a fullánk a leglényegesebb szerve; neki az a célja,
hogy még a haszontalan virágokról is mézet gyűjtsön..." (8).

Nos, Bajza éppen ilyen kritikus. A bíráló mezején rem
megfeneklett költői törekvéseiért keres vigasztalást. Az
persze igaz, hogy Vörösmarty mértékével nem mérhetjük, vi-
szont az is igaz, hogy a reformkor egyik legnépszerűbb költő-
je. Az óda és az elégia uralma után ő a dal műfajának egyik
meggyökereztetője. (Az igazi magyar dalt később Petőfi terem-
ti meg.)

Kazinczy törekvéseinek jegyében a "fentebb stíl" híve, a
"bajuszos magyarság" népi súlyosságával szemben a "bajuszta-
lan európaiság" polgári könnyedségének képviselője. Gessner,
Matthisson, Goethe után Berzsenyi, Kölcsey és Szemere Pál

kápráztatja el. Szentimentális vonások: borongós hangulat, érzelgős fájdalom, panaszos epekedés, szelid lemondás, meszterkelt költői nyelv, stilizáltság - ime, ezekben körvonalazható a pályakezdő Bajza költészete.

Lássuk példaképpen Esthajnal c. versét:

"Bájló aranyfény
Csillog szeliden
A reszkető tó
Hullámain.

Némul az erdő,
A messze siphang
Reszketve nyögdel
A légen át.

Fölserken a szél
Rózsák öléből
S völgyek hős ágain
Zokogva leng.

Kéklő virággal
Hímzett ligetben
Rejtezve csattog
A csalogány."

Irreális álmvilág, tárgyatlan hangulat. Ez minden...

Jóval maradandóbbat alkot viszont a hazafias költészet terén. Hangja erőteljesebbé, meggyőzőbbé válik. A huszas években írott hazafias tárgyú költeményei a nemzeti ellenállás hangulatából táplálkoznak (Borének, Száműzött, Andalgás). A következő évtizedben fájdalommal és lemondással szemléli az 1832-36-os országgyűlés vergődését:

"Múltadban nincs öröm
Jövődben nincs remény,
Hanyatló szép hazám!
Miattad vérzem én."

(Sóhajtság)

Elsiratja a lengyelek szabadságharcát (Apotheosis), mely a védelmezett népjog csatája volt. "Ébresztő"-jében pedig a reformkori társadalmi haladás harsány hirdetője:

"Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj, Árpád fia!
Fölkelt a nap: hazádnak
Föl kell virulnia!"

A nagy bukás utáni kétségbeesését Fohászkodás c. verse tükrözi; elítéli a megalkuvó Görgeyt (A honáruló), el a hóhér Haynaut (Haynau-dal), majd a Jóslat-ban egy eljövendő népforradalom győzelméről beszél:

"Kelnek újra forradalmak,
Megkezdendők a csatát,
Bérencek sok ezre ellen
Küldve milliók hadát..."

S a rabszolga újra nép lesz,
Élvező törvényeket
És az ember újra ember,
Aminek teremtett..."

Ellenállás, fájdalom, felrázás, tiltakozás és remény - ez Bajza hazafias lírájának foglalatja.

Versei mellett néhány romantikus novellája is érdeklődésre tarthat számot, "Világtörténet"-e pedig felvilágosult, haladó szemléletének bizonyítéka.

A kritikusai pálcát Kölcseytől veszi át, hogy azután Gyulai Pálnak adhassa tovább... "Tiszta józan eszű ember, aki a maga körén belül mindent feltétlen biztonsággal lát meg... Amit mondani akar, félreérthetetlenül meg tudja mondani;... végtelenül érzékeny a becsület iránt; jelleme szilárd és következetes s egész valója egy egészséges, ép erkölcsű iróembert mutat" - írja róla Móricz. (9)

Kritikai képessége igen korán megnyilatkozik. Már fiatalkori levelei (főként a Toldyhoz írottak) alapos műbiráló megjegyzéseket tartalmaznak. Esztétikai rendszerének kibontakozására pedig Lessing van a legnagyobb hatással. Őt tartja mesterének.

Első, jelentősebb dolgozata Az epigramma teóriája. 1828-ban írja a Tudományos Gyűjtemény számára. A tanulmány nagy vihart kavart: különösen annak hangsúlyozása, hogy az irodalmi munkálkodáshoz már nem elég a tehetség, a jószándék, hanem elmélyült esztétikai tudás is kell.

Mindez azonban még csak előkészület nagy polémiájához, az úgynevezett lexikon-pörhöz... 1830-ban Wigand Ottó pesti könyvkiadó megjelenteti a Közhasznú Esméreték Tára c. lexikon tervezetét. A szerkesztéssel Döbrentei Gábort bízzák meg, akitől csak kontármunkát várhat az értő közvélemény. Bajza és barátai (Stettner, Bugát) támadnak. - Döbrentei Dessewffy József gróf vagyona épült tekintélyének a védelme alá húzódik. A konzervatív, minden-lében-kanál arisztokrata "Az országszerte ösméretes fiatal tudós Zaj-baj úrhoz, egy csupán józan eszű, ősz hajú, békét szerető tudatlan" c. röpiratában gyalázkodik.

Még csak ez kellett Bajzának! Mind a silány szerzőn, mind a silány védőn kiméretlenül elveri a port: "Azt reménylette talán ez a csodálatos elméjű író, hogy ha a méltóság és tekintet égisze alá vonul és tőle koldul menedéket, pártfogást, védelmet, megszabadítja magát? Azt hitte-e, hogy én a polgári világ mágnását tudományok világában is mágnásnak fogom ösmerni, s mihelyt ő lép fel, én arcraborulok, mihelyt ő hallatja szavát, én végképp elhallgatok?... Ott, hol az írói reszpublika kezdődik, hol a tudományok országába léptünk... nem érdem, nem születés, nem hivatal többé... egyedül ész adnak elsőséget... Jaj akkor a magyar literatúrának, jaj az ész kultúrájának... ha az igazság őszinte szavát hatalomszó harsoghatja le!"

Bajza a küzdelem pergőtüzében az új; korszerű irodalmi élet alapjait rakja le. Emelt fővel, mennydörgő hangon, félelmetesen biztos logikával vitatkozik. Azt a harcot, amelyet Széchenyi a gazdasági élet terén vív, ő a kultúra frontján képviseli. Az Auróra-pörben (1834) az írói tulajdonjogot világítja meg; Horvát Istvánnal folytatott vitája pedig a délibábos történelemszemlélet tudománytalanságát itéli el.

Mind színházigazgató, - tevékeny szervező és szinikritikai munkát végez. Nevezetesebb dramaturgiai tanulmányai: A magyar színészeti bírálókhoz, Dramaturgiai és logikai leckék a magyar színbírálok számára, valamint Szózat a Pesti Magyar Színház ügyében. Szentimentális német drámák helyett francia romantikus darabokat kíván. Esztétikai normája a klasszicizmus és a romantika sajátos keveréke.

x

Bajza életművének számbavételekor nem annyira egyes műveinek jelentőségét, mint inkább pályája egészének fontosságát kell hangsúlyoznunk. Munkásságának vázlatos rajzából talán kitűnt, hogy a finomkodó bajzai líra (amellyel akkor iskolát teremtett) ma már a múlté: nem így viszont kritikai működése, szerkesztői és szervezői tevékenysége, amely korának igényéből nőtt ki: a jelen emberének jövőt megalapozó cselekedete volt. Az olvasóközönség figyelmét ráirányította az irodalomra, az alkotók körében pedig egészséges szellemet bontakoztatott ki. Működésével vált általánossá és rendszeressé az elvi kritika irodalmunkban; a pezsgés, az összetartozó (haladó és konzervatív) csoportok rendeződése, a nagy nyilvánosság ellenőrző szerepének igénybevétele... És mindezt Bajza egyénisége - röviden erkölcsi nagysága teremtette meg. Mindig az igazságot tartotta szem előtt, érvekké, szókimondó bátorsággal hadakozott. A reformkor óriása, kemény kérlelhetetlen római jellem volt.

Éppen ezért: nem feledkezhetünk meg Móricz Zsigmond figyelmeztetéséről: "Bajza a magyar irodalom történetének kiváló alakja, kinek működését s hatását lebecsülni nem szabad." (10) - Tegyük hozzá: különösen pedagógiai szempontból nem!

JEGYZET ÉS IRODALOM

- (1) Mikszáth Kálmán: Gyulai Pál. In: Irói arcképek. (Szerkesztette: Bisztray Gyula) 1953. 106.
- (2) Bajza József összegyűjtött művei. Sajtó alá rendezte Badics Ferenc, 1899-1900. VI.16.
- (3) Badics: i. m. 175.
- (4) Itk. 1908. 325.
- (5) Szücsi József: Bajza József 1914. 439-440.
- (6) Kürti Menyhért: Bajza mint költő. 1899. 19.
- (7) Toldy Ferenc: Emlékbeszéd Bajza József felett. Irodalmi beszédei I. köt. (1872) 14.
- (8) Móricz Zsigmond: Bajza nagy polémiái. Válogatott irodalmi tanulmányok 1952. 26.
- (9) Móricz: i. m. 29.
- (10) Móricz: i. m. 60.

V.

**MADÁCH IMRE (1823-64) A MÚLT SZÁZAD NAGY MAGYAR KÖLTŐJE,
IRÓJA, AZ MTA LEVELEZŐ TAGJA**

- A cselekvő Madách -

Kovács Anna
(Nógrádi Történeti Múzeum)

170 éve, 1823. január 21-én született Nógrád vármegyében, Alsó-Sztregován. Életműve már több mint egy évszázada nemzedékek sorát ösztönzi arra, hogy szembenézzenek a Madách-i örökséggel, kimerithetetlen teljességű szellemi és művészi hagyatékaival.

Madáchról szólni megtisztelő feladat, ám - még egy rövid, vázlatos emlékbeszédben is - roppant nehéz, hisz egyetlen művéről is könyvtárnyi irodalmat irtak eddig. Az erre vakmerően mégis vállalkozónak egy Madách-i gondolat nyújthat némi támaszt, amely a költő akadémiai székfoglaló értekezéséből való. Madách témaválasztása már önmagában is figyelemre méltó volt: A nőről, különösen esztétikai szempontból - kívánt értekezni, és e tárggyal kapcsolatos kétségeit az alábbiakkal tette félre: "...nem azt tárgyalja-e már úgysis tiz könyv közül kilenc, nem hallottunk-e már róla eleget prózában, versben, dicsőítve, káromkodva, énekelve, gúnymosollyal, tudósan és tudatlanul?

(Elhangzott Balassagyarmaton 1992. szeptember 25-én a MAB 28. ülésén emlékezve Madách Imre születésének közelgő 170. évfordulójára, akinek életpályája egy időn át a városhoz kapcsolódott.)

Mi újat adhatna még e tárgy? De szerintem épp e sokszerű fel-fogás, ez örökös visszatérés hozzá, mutatja, hogy a tárgy ki-merithetetlen, mint a tavasz kelleme, mint a tenger mélye. S ha nekem nem sikerül belőle újat és élvezeteset előidézni, nem a tárgy meddőségében, de hivatlanságomban rejlik a hiány."

Madách akadémiai székfoglalója 1864-ben, halála évében hang-zott el. A költő alig múlt negyven éves ekkor.

Megrendítően igaznak véljük Halász Gábor 1942-ben leirt so-rait:

"Madáchról a férfi, majdnem öregember képe él mindnyájunk-ban. Talán a feje idézi fel, a bágyadt szemü, finoman ernyed-t vonású, föld felé konyuló bajszú arc, talán a Tragédia érett bölcsessége, a szemünk előtt vénülő világ, a kihülő sziv egyre keserűbb tapasztalatai. Talán a magányos udvarházi élet látvá-nya, a lomha őszi esők, hosszú téli esték, a nyúló idő beléivő-dött képzeletével. A sok kis hétköznapi gond, birtokkal cseléd-séggel törődés a legvégső kérdéseken töprengő belső élet ellen-téte. Vagy talán csak kényelmes képzeletünk sorozta a filozó-fus költőt a vén bölcsek közé"

Talán kényelmes képzeletünk, de méginkább leegyszerűsítő lá-tásmódunk lehet oka, hogy Madáchról milyen mélyen él még gondol-kodásunkban a legenda, pontosabban tévhit: a magányba visszahu-zódó, a külvilágtól elforduló író remete képe. Valójában Madách Imre életútja a történelemben, a társadalomban a cselekvés tény-leges lehetőségeit kereső és azt megragadó ember példája is.

Madách Imre pályáját ez alkalommal ebből a szempontból te-kintjük át.

- Bevezetésként felvázoljuk az életút meghatározó főbb állomá-sait, nógrádi helyszíneit.
- Ezt követően azt vizsgáljuk, hogy az életpálya két nagy vál-ságszakaszában a cselekvésre milyen lehetőség kínálkozott:
 - az 1840-es évek végére a forradalom igenléséig jutott;
 - az 1850-es évek válságát - noha magunk is tudjuk, hogy ez így leegyszerűsítés - emberiségkölteményben dolgozta fel.

- Befejezőként a pályája csúcsára érkezett költőt idézzük fel,
 - akinek országgyűlési képviselőként figyelemre méltó a szereplése az országos nagypolitika színpadán is;
 - a Tragédia megismert alkotójaként pedig az irodalmi életbe, a tudós társaságok tagjai sorába került.

Az a korszak, amelyben Madách Imre élt mindenki előtt ismeretlen a magyar történelem legmozgalmasabb, legaktívabb évtizedei közé tartozik. A reformkor társadalmi mozgalmait, a 48-49-es forradalom és szabadságharc eseményei és a kiegyezést előkészítő évek meghatározóak Magyarország történetében, s természetesen Nógrád megye 19. századi életében is. Madách Imre életét nagyrészt Nógrádban, nógrádi helyszínen töltötte. Miután a pesti egyetemről hazatért ezt követően már hosszabb időre nem mozdult ki szülőmegyéjéből.

Sztregova - Madách szülőfaluja, 1853-1864 között lakhelye, fő műveinek keletkezési helyszíne volt; Csesztve - az 1844-1853 közötti éveket töltötte itt feleségével. Sztregova és Csesztve 19. századi történetét áttekintve - az eltérések mellett - inkább az egyezésekre, a hasonlóságokra lehet figyelni:

- Mindkét község a nógrádi aprófalvak közé tartozott, lakosságuk éppen csak a félezer körül mozgott.
- Mindkét faluban ott állt a katolikus és evangélikus templom épülete, s ez a tény nem csak a lakosság vallási megosztottságát mutatja, hanem a nemzetiségi összetételt is szimbolizálja, magyarok és szlovákok együtt éltek itt.
- Mindkét helység földesurai között ott voltak a Madáchok.

A család Nógrád megye legősibb nemesi családjai közé tartozott, katonákat, politikusokat, írókat, tudósokat adott a megyének, s természetesen az országnak. A sztregovai ősi apai birtokot a költő nagyapja id. Madách Sándor /1756-1814/ vásárolta vissza.

A csesztvai birtokrész anyai ágon jutott a Madáchok birtokába, Majtényi Anna kapta hozományul, amikor 1810 körül házasságot kötött id. Madách Imrével.

Mindkét helységben volt tehát a családnak lakása. A sztregovai "új" kastély, ill. a csesztvei kúria lakóját, Madách Imrét hivatali munkája, közéleti elfoglaltsága Nógrád vármegye székhelyéhez: Balassagyarmathoz kötötte.

Balassagyarmat - Losonc mellett a megye politikai, gazdasági, kereskedelmi központja - csak megyegyűlések alkalmával élénkült meg igazán. Lakói zömmel szlovákok, elsősorban földműveléssel foglalkoztak.

A korabeli utazó Vahot Imre igencsak lehangoló képet festett a város közállapotairól, "valódi mezei tanya"-ként, "ronda nagy falu"-ként emlegetve azt; s amiből csak azért lett megyeszékhely, mert " székes városnak csak kell lenni minden megyében, mert másképp hol ülne le a nemes megye, s hol feküdnének le a megyei rabok, vagyis hol volna a vágószék?"

Természetesen emellett Balassagyarmaton - pontosabban a vármegyeházán - létrejöhetett az a főként Sréter János alispán köré csoportosuló fiatal politikusokból álló szellemi kör, melynek Madách Imre is tagja volt.

A pesti egyetemi tanulmányok után Madách Imre 1840-ben tért vissza Nógrád vármegyébe, és a családi tradíciónak megfelelően 18 évesen beköltözött patvaristaként a balassagyarmati megyeházába. A közéletbe lépő Madách a felvilágosodás és a nagy francia forradalom szülte liberalizmus lelkes híve, rajongója. Az egyéni, társadalmi és politikai szabadságjogokban nemcsak a magyar élet megváltoztatásának, hanem az emberiség megváltásának zálogát látta. Nemcsak szólamszerűen hitt az ész és a szabadság győzelmében, de kötelességének tartotta, hogy harcoljon ezekért az eszmékért, egy új polgári Magyarország megteremtéséért. A megyei közéletbe lépő ifjú ember életének nagy fordulópontja volt ez az időszak: reformeszményeit, terveit a megyei valósággal kellett szembesíteni.

Leveleinek tanulsága szerint jól látta a megyei élet kisserőségeit, visszasságait, a verekedés mocskolta tisztújításokat, a megyei béka-egérharc küzdelmét. Illúziótlan szemmel nézett körül, látja a külsőségest az átalakulásban, a szólamok mögött meghúzódó tehetetlenséget, a felrázhatatlan lomhaságot. 1845. február 25-én Sztregován Szontágh Pálhoz irt levelében így összegezte tapasztalatait:

"Idóm volt elég elmélkedni a sárban, csak hogy eszméim szárnyai nem tudtak kibontakozni a sárból. Láttam városkákat, melyek felvilágosodást negélyezve lámpákkal diszíték utcáikat, de olajra már nem maradt pénzek. Láttam megyét, hol a nyelvek élesek, mind a kard, az elmék tompák mint a töke, hol cifra szónoklatokat hallhat a szabadság- és közbátorságról, aki szerencsés meglopattanul és betöretlen fővel a szék-városig jut."

Madách Imre 1842-ben tiszteletbeli aljegyző lett. Am tiszttjéről nagyon hamar, már 1843-ban lemondott, amit betegségén kívül kiábrándultsága, a vármegyei élet kisszerűségei, a pesti tanuló évek alatt kikristályosodott reformeszmék korlátozott megvalósítási lehetőségei magyaráznak. 1844-ben táblabíróvá választották, és ebben az évben költözött Csesztvére.

Felvetődik az a kérdés, mi volt az oka annak, hogy ebbe a faluba költözött, miért cserélte fel a sztrégovai apai kastélyt, az itteni szerényebb kúriára, miért választotta édesanyja közelsége helyett a csesztve-i magányt?

Nem elégséges az a magyarázat - bár meghatározóan közrejátszott az is - hogy Madách Imre ifjú feleségét Fráter Erzsébetet, akivel 1845. júliusában kötött házasságot, kívánta minél távolabb tudni a házasságáért nem különösebben lelkesedő Majtényi Annától.

Fontos összetevőkre világít rá az 1844-ben kelt levél, amelyben először említi Csesztvét:

"Én mint afféle parlagi táblabíró gyűléseken zavarom a világot, ez szenvedélyem, szeretem ha a vén spectabilisok megbotránkoznak, s talán kicsit rettegnek is - szeretem ha mézes szó v. más hizelgéssel hálóba akarnak keríteni, mellyet én rég át láttam. Ez élttem legzavarosab' is 's legkedvesbb oldalainak egyike. Magány a' másik, mellyet még elvonultabbá teend lakváltoztatásom a csesztve-i nyirbe. - Olvasás 's irás töltik azt, előkészület mind kettő's azért többnyire komoly foglalatú, azonban vidításul nem hanyagolom el egészen a' szépirodalmat is, addig ugyan egy nemben sem tettem valami fi-

gyelemre méltót, sőt olyat sem mi alá nevémet írni tartottam volna érdemesnek. Társalkodói cikkemen készül, de reménylem, lesz idő melly megtermi gyümölcsét."

Csesztvére költözésének egyik leglényegesebb oka tehát az lehetett, hogy bár ekkor nem viselt megyei hivatalt, aktívan politizált a közgyűléseken, közeleti tevékenységre vágyott, s Csesztve jóval közelebb volt a megyei élet központjához, Balassagyarmathoz, mint a sztrégovai birtok. A csesztvei tartózkodást ezenkívül az alkotói feladatra való magányos felkészülésre is szánhatta.

Csesztvén a Madách család mindennapjai a vidéki nemesség tipikus életformájában teltek. Feleségével boldog sétákat tettek a környékre, s az erdős fekvésénél fogva üdítő levegőjű táj jótékony hatással lehetett törekeny egészségére is. A gazdálkodás nem igen kötötte le Madách idejét, hisz elvégezte ezt helyette a jó barát gazdatiszt, Matolcsy György. Jó baráti társaságban, vendégjárásban sem volt hiány a csesztvei udvarházban. Gyakran látogatott ide a leghüségesebb barát Szontágh Pál, de megfordult csesztvei otthonukban a megyei köznemesség több más érdekes alakja is, baráti társaságához tartozott az ellenzéki tábor jó néhány képviselője, maga is a liberális pártcsoporthoz aktív és hangadó tagja volt.

Mint a reformkori megyei politika kiemelkedő alakja jelentős tevékenységet végzett az 1847-48-as választási küzdelmekben, azzal pedig hogy 1848-ban ő lett a füleki kerületben a választási bizottság elnöke már egyértelműen politikai felkészültségét ismerték el. A forradalmat megelőző politikusi fejlődés zárköve az az 1847-ben kelt levél, amelynek tanulsága szerint Madách Imre a szabadság mozgalmak előestéjére eljutott a forradalmi erőszak jogosságának felismeréséhez: "Mind inkább erősödöm régi hitemben, hogy csak a véres út vezetne boldogsághoz, és a francia forradalom alatt azok voltak a legbecsületesebb emberek, akik a legtöbb vért ontottak. Mindig is jobb ha az ember egy kardvágáson ontja véré, mintha az embernek véré szivják."

Az 1848-49-es szabadságharcban Nógrád megye katonai főbiztosa Madách Imre volt. 1846-ban választották főbiztossá,

amely méltánytalan, szürke hivatal "szalmakomiszárság", de katonai fontosságúvá vált háború idején. Madách Imre főbiztos a forradalom és szabadságharc idején végig megmaradt felelősségteljes posztján, és ő maga is betegsége ellenére, hadba készült az általa felfegyverzett nógrádi nemzetőrseggel. Világos után, az önkényuralom éveiben a legjobbakra Nógrádban is üldöztetés várt. A Madáchok 1849-et, a forradalom bukását a személyes tragédiák sorozatában élték át, a család több tagját veszítette el. Az élet a passzív ellenállás légkörében, magánkörnyezetbe húzódva zajlott, menedék lett ezekben az években a csesztvei kúria is.

Nyílt fórumok hiányában, mintegy a közéletet pótlandó, nagy jelentősége volt a baráti beszélgetéseknek, eszmecseréknek. Ezeknek az éveknek a csesztvei vendégeit - jellemzően - egy 1852-es besúgói jelentésből ismerjük. Az ebben szereplő 17 személy közül 13 esetében jelezték, hogy forradalmi gondolkodású. A családi élet szűkösségébe zárt, de mégiscsak idilli légkörnek 1852 augusztusában hirtelen végeszakadt. Madách Imrét letartóztatták és elhurcolták Csesztvéről. Bebizonyosodott, hogy rejtegette Kossuth halálra ítélt titkárát, Rákóczy Jánost, de ezenkívül még - valószínűleg feltehetően jogosan - Habsburgellenes összeesküvéssel, gerilla csapatok szervezésével is vádolták. Közel egy évet töltött börtönben. 1852 augusztusában térhetett vissza családjához, s Csesztvén gazdaságát szétzilálva, házasságát bomlófélben találta. Madách Imrének Csesztvéhez nem volt többé miért ragaszkodnia, s az 1853 őszén életbe lépett osztályegyezség értelmében gyermekeivel Sztregovára költözött.

Az önkényuralom éveit, ahogyan később országgyűlési beszédében nevezte "a rothadás tizenkét esztendejét" a politikai közélettől távol, teljes visszavonultságban töltötte Sztregován, a passzív ellenállás következetes híveként: "minket... akartak tizenkétévi sanyargatással...mint Izrael népét a babyloni fogságban rákényszeríteni, hogy Isten újjával irt törvényeinktől elpártolva, egy Baalhoz szegődjünk, kinek is-

tenségét más nem bizonyítja, mint telhetetlen oltárán füstbemenő vagyona millió szegénynek s elfolyó vére emberáldozatoknak. De bár e tizenkét év alatt cselekvésök korlátot nem ismert...A kísérlet nem sikerült, gyöngébb volt az erőszak, mint a szellem"(!)

Abban a korszakban, életszakaszban, amikor a közélet és magánélet, eszme és érzelemrendszer minden lényeges eleme viszonylagossá vált, Madách maga is a szellem erejéhez, a teremtő alkotáshoz, az íráshoz fordul. Ennek az újabb helyszíne: a sztegovai oroszlánbarlang.

Sztregován Madách nyugodt éveit szokták hangsúlyozni. A tényeket közelebbről megvizsgálva, és főként a gazdaság általánosan rossz állapotát figyelembe véve azonban inkább azt a véleményt kell elfogadnunk és képviselnünk, amely szerint Madách Imre hétköznapi életmódja a kortársakhoz hasonlóan kisszerű provinciális gondokkal terhes volt. Az a vélemény, hogy Madách csendes, nyugodt, békés éveket élt meg Sztregován, csak felületesen vizsgálódva tűnik helyesnek. Természetes, hogy a világsi bukást követő évtizedek nem adtak olyan intenzív közszereplésre, politikai tevékenységre alkalmat, mint amilyenre a 40-es években lehetősége volt. Ebben a vonatkozásban jellemző erejünek tartjuk azt, hogy a csesztveihez képest hogyan módosult, változott annak a baráti társaságnak az összetétele, amely Madách Imrét itt Sztregován körülvette. Azokra a különcökre gondolunk, akiket egy társadalmilag hasznos cselekvés lehetőségének hiánya /is/ szoríthatott egy szűkös, különc kedvteléssel kitöltött életformában, amelyben az irodalomnak, a könyvnek is különleges, "különc" szerep jutott.

Szentiványi Bugumir hatalmas, gazdag könyvanyaga között osztotta meg reggelijét macskáival, a verselő Sréter Miklós háza padlásán kereste a költői témát, Lutter János a megrögzött újságolvasó pedig minden orvosságot megrendelt, amit a sajtó hasábjain hirdette látott.

Madách Imrénél azonban az irodalom más szerepet töltött be; ebben az életszakaszban a legfontosabb önkifejezési, ön-

megvalósítási formává, cselekvési lehetőséggé vált; életének nagy válságát filozófikus emberiség költeményben dolgozta fel.

Ekkoriban írta: "Göthe a nagy mester megmondta, hogy minden szenvedély, minden érzés, minden ideál csak akkor lesz műtárgyi, mikor megszűnt szenvedély, érzés és ideál lenni, mikor mint a tudós orvos sajnálat részvét nélkül bonczkés alá vesszük azokat."

A felszínen csendesnek, nyugodtnak tűnő mindennapok mélyén az alkotói folyamat közvetlenül nem érzékelhető mozgalmassága, kinja, szenvedése huzódott meg. Az 1850-es évek nagy világnézeti és magánéleti válságát átélt költő az 1857. február 8-án Szontagh Pálhoz írt verses levelében jutott el a kiábrándult felülemelkedés következő stációjához, ha úgy tetszik a luciferi fokra:

Megátkozod az embert és világot
Pedig mindennek jobb hasznát veheted.
Igaz, hogy örülésig bús világunk
Még azután nevetségessé lesz,
Első szakán én már keresztül mentem,
S most szívem a kaczajban majd el vesz.

Korántsem véletlen, hogy - most már megfelelő a műalkotás létrehozásáról szóló goethei kritériumnak - ennek a levélnek utólagos rájegyzése lett az a néhány sor, amit a Tragédia készülése első kétségbevonhatatlan jegyének tekintenek:

"E méreg igazság, ha tragédia is, s az emberi természet sohasem tagadta meg magát, és Ádám a teremtés óta folyvást csak más és más alakban jelent meg, de alapjában mindig ugyanaz a gyarló féreg marad a még gyarlóbb Évával oldalán."

Madách 1859. február 17-én megkezdte "Az ember tagédiája" kidolgozását, és 1860 márciusában fejezte be. Még ez év júniusában a "Mózes" címmel újabb dráma megírásába fogott, s mindeközben átdolgozta a "Csák végnapjai" című történelmi drámáját.

Ebben az időszakban Madách Imrét művészi pályája tetőpontjára érkezett drámaíróként, s drámai hatású országos

rangra emelkedett politikusként ismeri meg a korabeli magyar közvélemény. Túlzás nélkül állitható, hogy közéleti és művészi pályájának egyaránt csúcsára érkezett, az eredmények időszakára ez.

Az ötvenes évek végén, Bach bukását követően Madách Imrét is eragadja az a lázas, izgatott, kétségekkel és reményekkel terhes várakozó korhangulat, amely megyéjében is egyre energikusabban, erőteljesebben és egyre inkább tényleges politikai cselekvésekben nyilatkozott meg. 1860-61-ben Nógrád megye politikai irányítói határozottan vallották magukat 48 örökösének, az összmonarchia illúziójával szemben a függetlenség, a nemzeti önállóság elvét képviselték. Madách Imre életútját, emberi magatartását, elveit ismerve természetes, hogy ott találjuk őt a megyei politikai élet színpadán, ahol következetes kiállásával irányító szerepet játszott, vezetői példamutató bátorságának, kiváló taktikai érzékének és a drámai hatáskeltés tudományának többször is bizonyosságát adta. /Gondoljunk csak a megyegyűlés 1861. március 12-i ülésére./

Erőteljes tevékenységvágya, tenni akarása bizonyítására elegendő ezen időszakból tisztségeit, vállalt szerepeit felsorolásszerűen ismertetni:

"Az 1861. évi tisztújítás szavazatszedő bizottságának tagja, Nógrád megye bizottmányának választmányi tagja, a Nógrád megye új közigazgatási rendszerének kidolgozására alapított bizottság tagja, a megszűnt császári hivatalok iratanyagának átvételére alapított bizottság elnöke, a megyei költségvetést kidolgozó bizottmány tagja, az országgyűlési képviselő-választás rendező bizottságának tagja, az építendő utak és közmunka felhasználására alakult bizottság tagja, a megyei önkormányzat kidolgozására alakult bizottmány tagja, és végül Nógrád megye balassagyarmati választókerületének országgyűlési képviselője." Ez utóbbi kiemelkedő szerepet, küldetését mély felelősséggel vállaló képviselő választóihoz fordulva fogalmazta meg "Politikai hitvallomás"-át.

Madách népképviselőként a nyílt politikai kiállítás híve volt, azonban felmérte azt is, hogy a politika lehetetlenné teszi, hogy a képviselő egy adott programhoz minden körülmé-

nyek között ragaszkodjon: "Másképp azonban épp a tárgy fontossága és komolysága, a jövő fejlődés rejtélyes volta, az európai alakulásoknak egyes országok sorsára naponta növekedő befolyása lehetetlenné teszik oly részletes politikai program kiadását, melyhez...minden körülményekben való ragaszkodást ígérhetne bárki is, anélkül, hogy vagy az adott szó szentsége, vagy a haza java ne veszélyeztessék miatta. De vannak általános elvek, melyeket rendíthetetlen alapokul bevallani lehet, sőt kell; melyeket még hasznosság tekintetéből is feladni tilos; melyekért meghalni nem csak egyesnek kötelesség, de melyek elárulásával nemzetnek is életet váltani halál helyett gyalázat, mert a javak között nem legfőbb az élet".

Meg kell hallani e politikai hitvallásban azt is, hogy a céljaihoz, elveihez tántoríthatatlanul ragaszkodó Madách Imrét a politizáló, közszereplést vállaló ember cselekvési lehetőségei, alkalmazható eszközei és a cselekvés erkölcsi jelentősége és korlátai is foglalkoztatták.

Országgyűlési beszédeinek /A felirat vagy határozat kérdésében, A helyzethez, A nemzetiségek ügyében/ is visszatérő motivuma, gondolati magva volt a politizáló ember erkölcsös magatartása, az alkukötés kérdése, a tisztességes és család eszközeinek alkalmazása.

Országgyűlési képviselőként az "opportunitás elvét", a "licitáció által vezérelt cselekvést", a "hiú csábígéreteket" és az egyezkedés bármiféle megjelentését sorra és határozottan utasítja el, "mert egyezkedni annyit tesz - mint követelésből is engedni akarni, a mi követeléseink pedig éppen úgy nem lehetnek engedés tárgyai, mint a lenni vagy nem lenni, mint az élet és halál."

Madách Imre 1861-ben a szónoki emelvényen is azokkal a kérdésekkel viaskodott, melyekre drámaköltőként művészi választ adott; az emberi cselekvés lehetőségei, a küzdés értelme és értelmetlensége, az ember és nemzet élet-halál kérdései foglalkoztatták. Politikai elképzeléseit, törekvéseit, követeléseit éppúgy a világra, az emberiségre figyelve, s a jövőre tekintve fogalmazta meg, mint amilyen távlatosan költőként gondolkodott. A Tragédia fogadtatásának közismert történetéből emlékezzünk arra, hogy ebben szerepe volt a költő politikusi pályafutásának is.

Madách 1861 elején az országgyűlés miatt Pesten tartózkodott. Egy képviselőtársa mutatta be Arany Jánosnak, aki ekkor a legrangosabb magyar kritikus, a Kisfaludy Társaság igazgatója volt. Az íróként ismeretlen Madách Imrének lehetősége volt átadni műve kéziratát olvasásra, bírálatra. Arany János először félre tette, majd baráti sürgetésre, Madách nagy sikerrel fogadott országgyűlési beszéde után végig olvasta, s teljesen fellelkesült tőle: "Első tehetség Petőfi óta, ki egészen önálló irányt mutat." Madách Imre, ki politikusként előbb volt ismert, mostantól íróként is országos hírvé, s igen gyorsan (el)ismertté vált.

1862 januárjában jelent meg nyomtatásban a Tragédia, s még ebben a hónapban tagjai sorába választotta a Kisfaludy Társaság, s rá egy évre 1863. január 13-án a Magyar Tudományos Akadémia, de itt már említett A nőről írt székfoglalóját betegsége miatt barátja, Bérczy Károly olvasta fel. Összefoglalásul idézzük fel kicsit részletesebben a másikat, a Kisfaludy Társaságban elhangzott, tanulságos gondolatait.

"Az aesthetika és társadalom bizonyos befolyása" című esztétikai értekezésben tételesen, ars poetica szerűen fejtegette ki nézeteit a művészetek, s ezen belül részletesebben az irodalom szerepéről, vizsgálva társadalmi "hasznosságát", s az egyén életében betöltött "hasznát".

Felfogása szerint a művészet a nemzetek életének egyik legfontosabb terméke, mert az igazán értékes műalkotás magába foglalja korának minden tudását, ismeretét, átörökíti a nép életének tapasztalatát:

"A történeti korszak kezdete óta hány nemzet lépett fel a cselekvés küzdterén, s hány nemzet tűnt le arról ismét! S mi az mi tőlük örökségül a késő korra szállt? Nem nagyszerű harcaik, nem fórumok elvküzdelsei, nem meggyűjtött kincshalmak a sürgölődő iparnak, csupán aesthetikai művelődésöknek üde gyümölcsei. És mind e sürgésből, mind e zajgásból, melyet oly nagyszerűnek képzelt, oly végtelennek hitt, ki közötte élve hallotta azt, csak egy koboznak édes pengése rezeg át bűbájosan hozzánk, - gyöngé dal... Most egyedül ez hoz hirt hozzánk korának küzdéseiről s a küzdés porladozó óriásairól, kik

egész nemzedékre vetettek árnyat, s most már bennünket csak úgy érdekelnek csak annyira hatnak reánk, amennyire napi eseményekből költészetté magasítá a bűbajos ének, s ragyogó palástot vont reájok a nemesítő művészet."

A Madách-i kultúra- és művészetelmélet arról szól, hogy az ember végsősoron saját életét alkotja meg, saját történelmét teremti meg, s eközben egy sajátos, magasrendű alkotótevékenységben önmaga lényegi tartalmát, emberi vonását fejezheti ki és szemlélheti; a világ emberi arculatában gyönyörködhet:

"...a művelt emberben a szépnek érzéke egész egy új világot tár fel lelke előtt. Csupán az ilyen ember mondhatja, hogy emberi szemekkel látta a világot. - Csupán ilyen emberre illenek a szentírás szavai is, hogy nem csak kenyérrel élünk."

Madách az embert cselekvő lényként ismeri fel, az emberi élet legfőbb tartalmának az alkotást, a küzdést tartva. Nem véletlen, hogy esztétikai írását is az alkotó ember teremtő erejében vetett hite megfogalmazásával zárja: "...mi is képesek leszünk tenni, csak alkotó és mesterkéz ne hiányozzék"...

Irodalomjegyzék

Madách Imre: Összes művei. II. kötet. Bp. 1942. /A Madách idézetek a költő esztétikai tanulmányaiból, ill. országgyűlési beszédeiből valók./

Halász Gábor: Madách. - Válogatott írások. Bp. 1974. 285-303. p.

Horváth Károly: Madách Imre. Bp. 1984.

Kerényi Ferenc: Madách Imre - "...irtam egy költeményt". Bp. 1983.

Praznovszky Mihály: Madách és Nógrád a reformkorban. Salgótarján, 1984.

Szabó Béla: Madách politikai tevékenysége. Nógrád megyében.

Madách tanulmányok. /Szerk.: Horváth Károly/ Bp. 1978.

VI.

A MAB FONTOSABB ADATAI 1992-BEN

1992. január 3. Az MTA-MÖB /Magyar Ösztöndíj Bizottság/ megállapodása alapján a MAB ad hoc bizottságai újabb DAAD-ra pályázó ösztöndíjasokat hallgattak meg. A bizottságokat Terplán Zénó MAB-elnök vezette. Az ad hoc bizottságok munkájában részt vett: Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára, Tisza Miklós és Kovács Attila.

1992. január 7. Kosáry Domokos akadémikus; MTA-elnök számára elkészítette a MAB 1991. évi beszámolóját Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. január 21. Lezárult az MTA-MÖB 1992-re pályázók szakmai bizottságainak budapesti ülésorozata, amelyen a MAB elnöke és tudományos titkára vett részt: Terplán Zénó 1991. november 12-én és 14-én, 1992. január 14-én, 20-án és 21-én; Nagy Aladár 1991. november 18-án és 1992. január 17-én.

1992. január 28. A MAB más intézményekkel megrendezte Szapáry György, a Nemzetközi Valutaalap /IFM/ magyarországi képviselőjének "Reális strukturális változások és azok finanszírozási lehetőségei a magyar gazdaságban" c. előadását a MAB-székházban. Az ülést Kovács Ferenc MAB-tag vezette le a három rendező intézmény vezetőinek nevében. Jelen volt Terplán Zénó MAB-elnök és Kozák Imre, a MAB-klubtanács elnöke. Hozzászólt Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára és Fehér Alajos MAB-tag, a MAB Mezőgazdasági Szakbizottságának elnöke. A miskolci "Hajnali Hírlap" február 5-i számában jelent meg hosszabb interjú Szapáry Györggyel.

1992. február 13. Seregély István egri érsek beszámolót tartott a Rómában 1991. november 28 és december 14 között lezajlott "Európai Püspöki Színódusról" a MAB-székházban. Jelen volt Kovács Endre miskolci püspök és Terplán Zénó MAB-elnök. A

levezető elnöki teendőket Homonnay József látta el a Keresztény Értelmiség helyi szervezete részéről. A helyi lapokban előzetes hír, majd utólagos beszámoló jelent meg az eseményről.

1992. február 17. Az MTA Tudósklubja vendégül látta az 1990-ben megválasztott természettudományos akadémikusokat, így Bócsa Iván MAB-alelnököt és Terplán Zénó MAB-elnököt. Kosáry Domokos MTA-elnök mondott beszédet a MTA jelen problémáiról, törekvéseiről. Hozzászolt - többek között - Bócsa Iván is.

1992. február 19. "A tudomány támogatásáért Észak-Magyarországon" alapítvány közhírré tétele érdekében sajtófogadást tartott Terplán Zénó MAB-elnök és Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára, a kuratórium titkára a MAB-székházban. Nagy Aladár vitaindító beszámolója után a jelenlévő 15 vendég kérdéseire a MAB elnöke és tudományos titkára válaszolt. Néhány országos és helyi lap másnap közölt hirt az alapítvány meghirdetéséről. Az "Észak-Magyarország" március 5-i száma ismét visszatért rá.

1992. február 27. Láng István akadémikus, az MTA főtitkára munkatársaival az ME-re látogatott, hogy az MTA-ME együttműködéséről tárgyaljon az egyetem vezetőivel. A megbeszélésen a MAB-ot Terplán Zénó elnök képviselte. Egyetemi beosztásuk révén jelen voltak a megbeszélésen a következő MAB-tagok: Kovács Ferenc rektor, Kozák Imre, az egyik egyetemi kutató hely vezetője, Nagy Aladár dékánhelyettes, Páczelt István dékán, Tóth József, az MTA Bányászati Kémiai Kutatólaboratóriumának igazgatója és Voith Márton dékán.

1992. február 28. A "Borsodi Műszaki Gazdasági Élet" idei 2. számában Terplán Zénó MAB-elnök cikke jelent meg "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága /MAB/" címen.

1992. március 18. A MAB megtartotta 27. ülését a MAB-székházban, amelynek jegyzőkönyve a Közlemények más helyén olvasható.

1992. március 18. Az "Akadémiai Hírek" előző évi 4. számában megjelent Kosáry Domokos MTA-elnök 1991. évi két MAB-beli látogatásáról szóló részletes beszámoló.

1992. április 4. Az "Észak-Magyarország"-ban megjelent a MAB 1992. évi pályázati felhívása; ez a felhívás aztán megjelent még a "Heves megyei Hírlap" május 28-i és a "Nógrád megyei Hírlap" június 10-i számában.

1992. április 15. Az ME kiadásában - 141. oldalon - megjelent angol nyelven az "University of Miskolc Scientific Research Activity" című füzet, amely számot ad az ME /és jogelődje/ 1986-90 közötti tudományos témáiról. 159 név szerepel a kiadványban, akik szinte valamennyien a MAB valamelyik szak- vagy munkabizottságának tagjai.

1992. április 28. A SZAB felújított székházának avatásán a MAB-ot Terplán Zénó elnök képviselte.

1992. április 29. Az MTA Műszaki Tudományok Osztályának budapesti tudományos ülésén részt vett Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. április 30. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 3-4. számában megjelent Bócsa Iván MAB-alelnök cikke "A MAB Mezőgazdasági és Erdészeti bizottságai" címen.

1992. május 4. Az MTA 152. közgyűlésén a MAB akadémikusai közül jelen volt Bócsa Iván, Czibere Tibor, Kovács Ferenc, Páczelt István, Tarján Gusztáv és Terplán Zénó.

1992. május 4. Az MTA 152. közgyűlésére készült "Összefoglalás az MTA elmúlt évi tevékenységéről" tárgyú kiadványban olvasható a MAB 1991. évi működéséről szóló írás. A közgyűlésen Akadémiai Díjat kapott Voith Márton MAB-tag.

1992. május 5. Az MTA VEAB-jának budapesti bemutatkozó tudományos ülésén részt vett Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. május 15. Közlekedési baleset következtében elhunyt Prónay Gábor /1922-92/ MAB-tag, a MAB Orvosi és biológiai Szakbizottságának alapító elnöke, ny. osztályvezető főorvos /Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kórház/, az orvostudomány kandidátusa, címzetes egyetemi tanár /DOTE/. Temetése Szegeden volt május 26-án.

1992. május 20. Az MTA-MÖB megállapodása értelmében újabb ösztöndíjra pályázót hallgatott meg a MAB ad hoc bizottsága. A bizottságban közreműködött Réti Almée nyelvtanár.

1992. május 30. Szücsi községben felújították Bajza József /1804-58/ költő, kritikus, akadémikus szülőházát. Az emlékülés előtti koszorúzási eseményen a MAB-koszorút Terplán Zénó MAB-elnök helyezte el.

1992. június 4-5. Az Olasz Nagykövetség Kereskedelmi Irodája és Miskolc Polgármesteri Hivatala együtt rendezte meg a MAB-székházban "A környezetvédelem mint jövedelemforrás" elnevezésű olasz-magyar szakember-találkozót. A MAB működését az olasz vendégek számára Terplán Zénó MAB-elnök ismertette. 12 előadás hangzott el a két napos találkozón.

1992. június 16. Észak-Magyarország összes országgyűlési képviselőjének három dokumentumot küldött meg a MAB elnöke a Parlament elé kerülő akadémiai törvényjavaslattal kapcsolatban: a/ Törvényjavaslat az MTA-ról; b/ Indokolás az MTA-ról szóló törvényjavaslatról; Adatok az MTA történetéről /1991. június 11-i előadás kivonata, amely a Közlemények más helyén külön is olvasható/.

1992. június 25. Az MTA-MÖB megállapodása értelmében Észak-Magyarország újabb 25 ösztöndíjra pályázóját hallgatta meg a MAB több ad hoc bizottsága. Az ad hoc bizottságok munkájában részt vett Aszódi Imre, Farkas Ákos, Kováts Attila, Kovács Endre, Kovács Ferenc tanár, Kovács Judit, Réti Almée, Szabó J. Ferenc. Az ad hoc bizottságok elnöki tisztségét végig Terplán Zénó MAB-elnök látta el.

1992. június 25. Németh György balassagyarmati polgármestert látogatta meg Terplán Zénó MAB-elnök a szeptember 25-i MAB-ülés programjának megbeszélésre.

1992. június 29. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 5-6. számában megjelent Terplán Zénó MAB-elnök cikke "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának /MAB-nak/ szakbizottságai a műszaki és kémiai tudományokban" címen.

1992. július 5. Az Egyetemközi Együttműködési Központ "Central Kör Egyesületének" 15. Művelődéstörténeti Nyári Egyetemén Terplán Zénó MAB-elnök "Adatok az MTA történetéből" c. vitaindító előadást tartott Lászlótanyán.

1992. július 8. A MAB-ot meglátogatta két buffalói professzor: R.G. Hunt és J.R. Thomas, akiket Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára tájékoztatott a MAB tevékenységéről.

1992. augusztus 18. Az "Akadémiai Hírek" ezévi 2. számában a MAB 1992 első félévi híreiről olvasható összeállítás.

1992. szeptember 5. A MAB további működésére is kiható esemény zajlott le az ME ünnepélyes tanévnyitóján, amikor bejelentették egy új bölcsész tudományi képzés megindulását, amely számos új tudományosan minősített oktató északmagyarországi bekapcsolódását jelentette.

1992. szeptember 25. A MAB megtartotta 28. ülését Balassagyarmaton a Mikszáth Kálmán Művelődési Központban, amelynek lefolyása a Közlemények más helyén részletesen olvasható. Az ülésről tudósított a "Nógrád megyei Hírlap" szeptember 26-27-i száma.

1992. október 1. A DAB-on belül megalakult Nyiregyházán a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei MTA-beli Tudományos Testület, amelynek első vezetőségi ülésén Terplán Zénó MAB-elnök is felszólalt.

1992. október 8. Serfőző Gusztáv, az MKM Felsőoktatási és Kutatási Főosztálya Tudományos Osztályának vezetője beszélgetett a régió oktatási, tudományos és gazdasági problémáiról néhány meghívott helyi szakemberrel. A MAB-ot Terplán Zénó elnök képviselte.

1992. október 19. Prof. D. Maros /Kolozsvári Műszaki Egyetem/ meglátogatta a MAB-székházat, ahol Terplán Zénó MAB-elnök tájékoztatta őt a MAB tevékenységéről.

1992. október 21. Kovács Ferenc MAB-tag, az ME rektora Petrozsényben, a Bányászati Egyetemen tiszteletbeli /honoris causa/ doktori oklevelet vehetett át.

1992. október 22. Salgótarján város Önkormányzata Csíky Miklós MAB-tagot a "Pro Urbe", Borsod-Abaúj-Zemplén megye Közgyűlése Terplán Zénó MAB-elnököt a "Pro Comitatu" elismeréssel tüntette ki.

1992. október 26. Az "Észak-magyarországi Universitas Egyesülés" alapító okiratát és társasági szerződését a MAB részéről Terplán Zénó MAB-elnök írta alá. Az egyesülés elnökévé Szabadfalvi József egyetemi tanárt, MAB-tagot választották.

1992. október 30. Az MTA 3. Fórumán a MAB-ot Nagy Aladár tudományos titkár képviselte.

1992. november 16-17. Az MTA "Pro Scientia" érmes fiatal tudósok konferenciáján - amelyen felszólalt Kosáry Domokos akadémikus, az MTA elnöke és jelen volt Göncz Árpád köztársasági elnök - a MAB-ot Terplán Zénó elnök képviselte, aki a "Műszaki tudomány" panelben levezető elnöki tiszttet is ellátott.

1992. november 24. Az "Akadémiai Hírek" ezévi 3. számában részletek olvashatók a MAB szeptember 25-i balassagyarmati üléséről és kiegészítő programjairól.

1992. december 1. Az MTA rendkívüli közgyűlésén a MAB akadémikusai közül jelen volt Bócsa Iván, Kovács Ferenc és Terplán Zénó.

1992. december 3. Az "Észak-magyarországi Universitas Egyesülés" keretében az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán folyt megbeszélés, amelyen a MAB-ot Kovács Ferenc MAB-tag, az ME rektora képviselte.

1992. december 9. Az MTA-MÖB megállapodása értelmében Észak-Magyarország újabb 17 pályázót hallgatott meg a MAB több ad hoc bizottsága. A bizottsági elnöki tisztet Terplán Zénó MAB-elnök, egy esetben Bócsa Iván MAB-alelnök látta el. Az ad hoc bizottságok munkájában részt vett: Bessenyei József, Cselényi József, Farkas Ákos, Kontor István, Lévai Imre, Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára és Tarján Iván.

1992. december 12. "Nógrád tudományos téren is hátrányos helyzetű" című cikk jelent meg a "Nógrád megyei Hírlap"-ban. A cikk keretében Csongrády Béla kérdéseire válaszolt Terplán Zénó MAB-elnök.

1992. december 14. A MAB szűkebb vezetősége - a szakbizottsági bíráló bizottságok javaslatai alapján - döntött a MAB 1992. évi pályaműveinek jutalmairól /a részletes beszámoló a Közlemények más helyén olvasható/.

VII.

**A MAB SZAK- ÉS MUNKABIZOTTSÁGAINAK FONTOSABB ADATAI
1992-BEN**

**A MAB ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI SZAKBIZOTTSÁGÁNAK
ADATAI 1992-BEN**

1992. január 30. Lamm Vanda és Bragyula András "A visszame-nőleges igazságszolgáltatás problémái" c. előadást tartott a MAB-klubban.

1992. március 2. A szakbizottság megtartotta 9. ülését a MAB-székházban Horváth Tibor szakbizottsági elnök vezetésével, amelyen a büntetőjog kérdéseit tárgyalták meg a résztvevők.

1992. március 11. Az Államtudományi Munkabizottság megtartotta 9. ülését a MAB-székházban Kalas Tibor munkabizottsági elnök vezetésével.

1992. április 4. Az "Észak-Magyarország"-ban megjelent a MAB 1992. évi pályázati felhívása; a felhívás megjelent még a "Héves megyei Hírlap" május 28-i; a "Nógrád megyei Hírlap" június 10-i számában. A felhívásban szerepelt a szakbizottság négy témája is.

1992. június 9. A szakbizottság együttes ülést rendezett a MAB Közgazdaságtudományi Szakbizottságával a MAB-székházban. Ez volt a szakbizottság 10. ülése, amelyen Novotni Zoltán szakbizottsági tag és Szintay István, a Közgazdaságtudományi Szakbizottság elnöke vitaindító előadást tartott "A csődeljárás és a vállalati revitalizáció néhány kérdése" címen. Az ülésen felszólalt Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára.

1992. október 12. A Polgári eljárásjogi tudományos Munkabizottság megtartotta 13. ülését a MAB-székházban Novák István munkabizottsági elnök vezetésével. Előadást tartott Prof. K. Kerameus /Athén/"A polgári perjog egységesítése Európában" címen.

1992. december 2. Horváth Tibor szakbizottsági elnök a MAB Filozófiai, neveléstudományi, politológiai és szociológiai Szakbizottságának az ülésén tartott előadást "A halálbüntetés helyzete Magyarországon" címen, amely mindenekelőtt szociál-etikai értéke miatt érdemelt figyelmet.

1992. december 14. Az 1992-re meghirdetett MAB-pályázatok közül a szakbizottságon belül alakított bíráló bizottság javaslatára a "Közigazgatási biráskodás a gyakorlatban" c. témából Kalas Tibor és Vargha Jenő /Miskolc/ pályamunkája részesült jutalomban.

**A MAB BÁNYÁSZATI SZAKBIZOTTSÁGÁNAK
ADATAI 1992-BEN**

1992. április 4. Az "Észak-Magyarország"-ban megjelent a MAB 1992. évi pályázati felhívása; a felhívás megjelent még a "Heves megyei Hírlap" május 28-i; a "Nógrád megyei Hírlap" június 10-i számában. A felhívásban szerepelt a szakbizottság két témája.

1992. április 28. Az Érc-, ásványbányászati és előkészítés-technikai Munkabizottság "A recski ércbányászat, ércelőkészítés helyzete és fejlődési lehetőségei" témájú szakmai napot rendezett a recski Bányász Művelődési Házban, amelyet Gagyi Pálffy András, a Mátrabánya Rt. vezérigazgatója, a munkabizottság társelnöke nyitott meg és amelyen további öt előadás hangzott el: köztük Tarján Gusztáv akadémikus professzoré, Csőke Barnabás munkabizottsági elnöké és másoké. A munkabizottság tagjai megtekinthették a recski külszíni létesítményeket.

1992. június 3. A Bányászattörténeti Munkabizottság megtartotta 9. ülését a MAB-székházban Zsámboki László munkabizottsági elnök vezetésével. Napirenden szerepelt a BSZV múzeumi gyűjteménye, továbbá a mátrai ércbányászattörténeti monográfia kiadása.

1992. június 9. A Bányászati környezetvédelmi Munkabizottság is részt vett a "Környezetvédelmi Világnap" alkalmából a MAB-székházban rendezett tudományos ankéten.

1992. június 18. Szakáll Sándor /HOM/ kandidátusi desszertációjának munkahelyi vitájára került sor a MAB-székházban Veres Lászlónak, a HOM igazgatójának vezetésével, amely értekezés címe "Uj ásványfajok hazai földtani képződményekből".

1992. június 25. Az OMBKE centenáriuma az ME kiadványai között szerepelt a Bányamérnöki Kar kutatási eredményeiről szóló is 286 oldalon, továbbá a Bányamérnöki Kar tanszékei K+F tevékenységének bemutatása 88 oldal terjedelemmel. A centenáriumi tudományos ülésen közreműködött a szak- és néhány munkabizottság.

1992. június 30. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 5-6. számában megjelent Terplán Zénó MAB-elnök cikke "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának (MAB-nak) szakbizottságai a műszaki és kémiai tudományokban" címen, benne Kovács Ferenc akadémikus, szakbizottsági tag és Tarján Iván szakbizottsági elnök véleménye a régió bányászati kutatásának jövőjéről.

1992. október 21. Kovács Ferenc akadémikus, az ME rektora, MAB-tag, a szakbizottság tagja a Petrozsényi Bányászati Egyetem tiszteletbeli /honoris causa/ doktori oklevelét vehette át.

1992. november 26. Az Érc-, ásványbányászati és előkészítés-technikai Munkabizottság megtartotta 13. ülését Pálházán Csöke Barnabás munkabizottsági elnök vezetésével, amelyen a zempléni ásványbányászat és feldolgozóipar fejlesztését vitatták meg.

1992. november 27. A Bányászati környezetvédelmi Munkabizottság megtartotta 6. ülését Salgótarjánban Mating Béla munkabizottsági elnök vezetésével, amelyen a hulladékelhelyezés és rekultiváció kérdéseit tárgyalták meg.

1992. december 14. Az 1992-re meghirdetett MAB-pályázatok közül a Közgazdaságtudományi Szakbizottságon belül alakított bíráló bizottság javaslatára "Az 1990-es évek piacgazdaságához igazodó optimális bányagazdasági, működési modell a borsodi szénmedencében" c. témából Kemény Gyula /Miskolc/ pályamunkája részesült jutalomban.

1992. december 17. A szakbizottság megtartotta 22. ülését a MAB-székházban Tarján Iván szakbizottsági elnök vezetésével, amelyen a munkabizottságok számoltak be az 1992-es tevékenységükről, majd a szakbizottság tagjai megbeszélték az 1993-as programot.

**A MAB ERDÉSZETI SZAKBIZOTTSÁGÁNAK
ADATAI 1992-BEN**

1992. április 4. Az "Észak-Magyarország"-ban megjelent a MAB 1992. évi pályázati felhívása; a felhívás megjelent még a "Heves megyei Hírlap" május 28-i; a "Nógrád megyei Hírlap" június 10-i számában. A felhívásban szerepelt a szakbizottság négy témája.

1992. április 23. A szakbizottság megtartotta 3. ülését Mátrafüreden Kovács Jenő szakbizottsági elnök vezetésével, amelyen megtárgyalták a kutatás és oktatás helyzetét. Az ülésen részt vettek az Oktatási Munkabizottság tagjai.

1992. április 30. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 3-4. számában megjelent Bócsa Iván MAB-alelnök cikke "A MAB Mezőgazdasági ill. Erdészeti Szakbizottságai" címen.

1992. június 3. Az "Észak-Magyarország"-ban hosszabb cikk jelent meg "Lefokozták a Bükki Nemzeti Parkot!" címmel.

1992. augusztus 13. A szakbizottság megtartotta 4. ülését Eger-Szöllőcskén Kovács Jenő szakbizottsági elnök vezetésével, amelyen a kocsánytalan tölgy pusztulásáról tanácskoztak. Az ülésen részt vettek az Erdőgazdálkodási Munkabizottság tagjai.

1992. november 11. Az MTA Agrártudományi Osztályán belül működő Erdészeti Akadémiai Bizottság /EAB/ az MTA Kongresszusi Termében nyilvános tudományos tanácskozást rendezett, amelyen elhangzott többek között Herpay Imre-Kovács Jenő szakbizottsági elnök-Marosvölgyi Béla "Az erdőgazdálkodás infrastruktúrája és munkaeszközei az új követelmények fényében" c. előadása.

**A MAB FILOZÓFIAI, NEVELÉSTUDOMÁNYI, POLITOLÓGIAI
ÉS SZOCIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁG
ADATAI 1992-BEN**

1992. február 20. A szakbizottság megrendezte a MAB-székházban Hársing László szakbizottsági elnök vezetésével az ME vendégtanára, H.-P. Hempel /Berlini Műszaki Egyetem/ előadását, amelynek címe "A nyugat-európai felsőfokú intézmények oktatáspolitikai és reformkérdései" volt. Jelen volt Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára.

1992. március 11. A szakbizottság megtartotta alakuló ülését a MAB-székházban Hársing László szakbizottsági elnök vezetésével, amelyen megvitatták a szakbizottság évi munkatervét. Hozzászólt Nagy Aladár, a MAB tudományos titkára.

1992. április 4. Az "Észak-Magyarország"-ban megjelent a MAB 1992. évi pályázati felhívása; a felhívás megjelent még a "Heves megyei Hírlap" május 28-i; a "Nógrád megyei Hírlap" június 10-i számában. A felhívásban szerepelt a szakbizottság négy témája.

1992. június 11-13. A szakbizottság, az ME Filozófiai Tanszéke, a Magyar Filozófiai Társaság együtt rendezte meg az "Előadások a magyarországi filozófia történetéből" tárgyú nemzetközi konferenciát a MAB-székházban. A konferenciát Kovács Ferenc MAB-tag, az ME rektora nyitotta meg, majd Tamás Gáspár Miklós, az MTA Filozófiai Intézetének igazgatója tartott bevezető előadást "Filozófia és a nemzeti műveltség" címen. A megnyitón jelen volt Terplán Zénó MAB-elnök. A konferencián ezután előadások hangzottak el a magyar filozófiáról, Lukács

György filozófus mai jelentőségéről, a neoskolasztikától a nemzetkarakterológiáig kérdéscsoportról, Erdély és Eperjes gondolkodóiról, a mai magyar filozófusoktól. Összesen 29 előadás hangzott el. Az eseményről részletesen tudósított az "Észak-Magyarország" június 15-i száma.

1992. július 21. Kőrösi Csoma Sándor /1784-1842/ filozófus, nyelvtudós, akadémikus, Tibet-kutató emlékére a Nógrád megyei Tar községben a XIV. Dalai Láma sztupát avatott, megemlékezve a nagy magyar tudós 150 évvel ezelőtti haláláról. Az eseményről részletesen beszámoltak az országos és helyi napilapok.

1992. szeptember 5. A szakbizottság további működésére is kiható esemény zajlott le az ME ünnepélyes tanévnyitóján, amelyen bejelentették, hogy megalakult a Bölcsészettudományi Intézet, két évfolyam kezdte meg tanulmányait és számos új tanszéket alapítottak az intézeten belül.

1992. szeptember 20-22. Comenius Ámos János /1592-1670/ (eredeti nevén Jan Amos Komensky) pedagógus születése 400. évfordulóján a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola emlékülést rendezett, tekintettel arra, hogy a névadó nagy pedagógus 1650-54 között a sárospataki iskolának volt tanára, újjászervezője, számos művének sárospataki ihletője. A nemzetközi tudományos konferenciát Benda Kálmán akadémikus, az MTA Történettudományi Bizottságának elnöke nyitotta meg, amely után 22 előadás hangzott el. Az ünnepség alatt megkoszorúzták Comenius szobrát és Comenius-emlékkiállítást nyitottak meg. Az alkalomra kiírt pályázaton Kodöböcz József, Földy Ferenc és Mátrai iné Gorján Mária nyert díjat. Megjelent az ünnepségre Comenius "Pampaedia" c. műve magyarul.

1992. szeptember 25. Kőrösi Csoma Sándor /1784-1842/ filozófus, nyelvtudós, akadémikus, Tibet-kutató halálának 150. évfordulójára emlékeztek Szécsény városában, miután itt van Magyarország egyetlen állandó Kőrösi Csoma Sándor kiállítása. A "Lhászától Sigacéig" fotokiállítás megnyitása után tudományos

ülést nyitott meg Varga Tibor polgármester, majd öt előadás hangzott el, közte Kálmán Attila államtitkár ünnepi beszéde. Az eseményről a "Nógrád megyei Hírlap" szeptember 26-27-i száma tudósított.

1992. november 3. Prof. Jáki Szaniszló /Princeton/ tartott előadást "Természettudomány és teremtés" címen a MAB-klubban.

1992. november 27. Az MTA Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tudományos Társaságának Társadalmi Bizottsága felolvasó ülésén jelen volt a szakbizottság elnöke és titkára.

1992. november 27. Buda Béla pszichiáter tartott előadást "Alkohol- és kábítószer-függőség társadalmi és szociológiai háttere Magyarországon" címen a MAB-klubban.

1992. december 2. A szakbizottság megtartotta 2. ülését a MAB-székházban Hársing László szakbizottsági elnök vezetésével, amelyen Horváth Tibor, a MAB Állam- és jogtudományi Szakbizottságának elnöke tartott vitaindító előadást "A halálbüntetés helyzete Magyarországon" címen, amely mindenekelőtt időszerű szociáletikai értéke miatt érdemelt figyelmet.

**A MAB GÉPÉSZETI SZAKBIZOTTSÁGÁNAK
ADATAI 1992-BEN**

1992. január 9. Az Anyagtudományi és technológiai Munkabizottság új titkára /az elhalálozott Fridrik László utódként/ Kundrák János, az Automatikai és informatikai Munkabizottság új titkára /az elhalálozott Bánhídi László utódként/ Csermely Tibor.

1992. április 1. Az Anyagmozgatási és logisztikai Munkabizottság megtartotta 20. ülését Szerencsen Cselényi József munkabizottsági elnök vezetésével.

1992. május 27. A szakbizottságon belül létesített Matematikai-fizikai Munkabizottság ülést tartott, amelyen elhatározták, a szakbizottság, majd a MAB soron következő ülésein kéri önálló szakbizottságként való működésüket. Azt is elhatározták, hogy a leendő új szakbizottság elnöki tisztségére Galántai Aurélt javasolják, mert a munkabizottság eddigi elnöke, Szóter László - más megbízatása miatt - lemondott.

1992. május 29. A szakbizottság megtartotta 28. ülését a MAB-székházban Páczelt István szakbizottsági elnök vezetésével. Részt vett az ülésen Terplán Zénó MAB-elnök. Az ülésen először Matolcsy Mátyás, az Ikarus-gyár főmérnöke, a műszaki tudomány kandidátusa tartott előadást "Tudományos kutatások, K+F feladatok az OMF B pályázati lehetőségek tükrében" címen. Ezt követően a munkabizottságok számoltak be tevékenységükről. Ennek keretében terjesztette elő a Matematikai-fizikai Munkabizottság május 27-i elhatározását, amelyet a szakbizottság elfogadott azzal, hogy azt a szakbizottsági elnök a legközelebbi MAB-ülésen terjessze elő.

1992. június 29. Péter József okl. gépészmérnök, egyetemi adjunktus /ME/ "Fogaskerék-hullámhajtómű és tengelykapcsoló kap-

csolódásának vizsgálata" c. kandidátusi disszertációját védte meg sikerrel a MAB-székházban, amelynek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány kandidátusa tudományos fokozatot.

1992. június 30. A Borsodi Műszaki Gazdasági Élet 5-6. számában megjelent Terplán Zénó MAB-elnök cikke "Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának /MAB-nak/szakbizottságai a műszaki és kémiai tudományokban" címen, amelyben Páczelt István szakbizottsági elnök véleménye is olvasható a régió gépészeti kutatásainak jövőjéről.

1992. szeptember 3-4. Az Anyagmozgatási és logisztikai Munkabizottság és az ME "Miskolci beszélgetések 92 - A termelési és raktározási logisztikáról" c. szakmai szemináriumot és kiállítást rendezett az ME-n. Társrendezők voltak: a GTE, LogMas, OMFB, az OKÜ "Műszaki haladásért" alapítványa. A szemináriumot Kovács Ferenc akadémikus, az ME-rektora, MAB-tag nyitotta meg, majd Prof. H. Jünemann /Dortmund/ mondott bevezető előadást. Ezt követően 13 előadás hangzott el.

1992. szeptember 30. Dudás László okl. gépészmérnök /DIGÉP/ "Kapcsolódó felületepárok gyártásgeometriai feladatainak megoldása az elérés-modell alapján" c. kandidátusi disszertációját védte meg sikerrel a MAB-székházban, amelynek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány kandidátusa tudományos fokozatot.

1992. október 19. Prof. D. Maros okl. gépészmérnök /a Kolozsvári Műszaki egyetem Mechanizmusok Tanszékének ny. egyetemi tanára/ meglátogatta a MAB-székházat, ahol Terplán Zénó MAB-elnök, a szakbizottság tagja tájékoztatta őt a MAB tevékenységéről.

1992. október 22. Borsod-Abaúj-Zemplén megye Közgyűlése Terplán Zénó okl. gépészmérnököt, MAB-elnököt a "Pro Comitatu" elismeréssel tüntette ki, amely eseményről az "Észak-Magyarország" október 24-i száma tudósított.

1992. november 9. Tajnafői József okl. gépészmérnök, tanszékvezető egyetemi tanár /ME/, szakbizottsági tag a "Mechanizmusok származáselméletének alapjai és hatása a kreatív gondolkodásra" c. akadémiai doktori disszertációját sikerrel védte meg Budapesten, az MTA székházában, amelynek alapján elnyerte a TMB-től a műszaki tudomány doktora tudományos fokozatot.

1992. december 10. A Műszaki mechanikai Munkabizottság megtartotta 3. ülését az ME-n, amelyen Gáspár Zsolt egyetemi tanár, a műszaki tudomány doktora /BME/ és Kozák Imre tanszékvezető egyetemi tanár, a műszaki tudomány doktora /ME/, szak- és munkabizottsági tag tartott előadást "Doktorandusz-képzés; a jelenlegi helyzet és jövőkép a BME Építőmérnöki Karán és az ME Gépészmérnöki Karán" címen. Az ülést Szeidl György munkabizottsági elnök vezette le.

1992. december 16. Az Anyagmozgatási és logisztikai Munkabizottság megtartotta 21. ülését a Mátraaljai Szénbányák Vállalat Lajosházi Pihenő Házában Cselényi József munkabizottsági elnök vezetésével és "A szállítószalagok üzemeltetésénél jelentkező problémák elemzése vizsgálatok alapján /szállítószalag-görgőtűzek, feszítések működése, végrehajtás-problémák/" címen.